

AMERİKA'DA AYRIMCI POLİTİKALAR VE SİYAHİ MÜCADELE TARİHİ

Baransel Mızrak

INSAMER
İHH İNSANİ VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
IHH HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER
مركز البحوث الإنسانية و الاجتماعية

Araştırma 33

Giriş

Avrupalıların istilasıyla keşfedilen Amerika kıtasının bakir toprakları, yine Avrupalıların özellikle Afrika kıtasındaki sömürgelerinden gemilere doldurarak getirdikleri insanların köle olarak kullanıldığı ve her türlü gayriinsani muameleye maruz bırakıldığı bir yer olmuştur. Geniş Amerikan topraklarını işlemek, demir yolu yapımı ve benzeri en ağır işlerde çalıştırılmak üzere ticari bir mal olarak alınıp satılan bu insanlara olan talep, dünyanın ticari ve ekonomik evrilmesiyle de doğru orantılı olarak gün geçtikçe artırmıştır. Kadim Afrika kıtasının evlatlarına reva görülen zulüm ve işkenceler, yüz binlerce insanın ölümüne sebep olmuştur. Ayrıca ordu içerisinde de ayrı bir tabur olarak görevlendirilen siyahilerin en kanlı savaşlarda öne sürüldükleri ve Amerika'ya büyük kazanımlar sağladıkları da vakiydir. Fazla eğitilmiş olmayan ve cephelerde en önde savaştırılan bu

insanların hayatı hiçbir zaman önemsenmemiş ve adeta bile bile ölüme gönderilmişlerdir. Her savaşta rol alan siyahilerin orduya entegrasyonu ise Truman dönemine kadar söz konusu olmamıştır. Amerika'nın kuzey ve güney eyaletlerindeki siyahi nüfusunun durumu, köleliğin kaldırılması adına yaşanan çatışmalar ve iki bölgenin ayrılmaya varacak kadar restleşmesi, bu çalışmanın temel konularından birini oluşturmaktadır.

Diğer ırklardan olan Amerikalılarla karşılaştırıldıklarında siyahilerin maruz kaldığı ayrımcılık açık bir şekilde görülmektedir. Örneğin, belli hakları kazandıktan ve kölelikleri sonlandırıldıktan sonra bile, siyahilere beyazlarla aynı bölgelerde değil kendilerine ayrılan bölgelerde yaşama koşulu getirilmiştir. Sağlık, eğitim, iş ve toplu taşıma araçlarının kullanımı konusunda bile ayrımcılığa

INSAMER
İHH İNSANİ VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
IHH HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER
مركز البحوث الإنسانية و الاجتماعية

uğrayan siyahi Amerikalılar, genellikle ya hiç hizmet alamamış ya da çok kötü koşullarda en kalitesiz hizmetleri almışlardır.

Köleliğin kaldırılmasından sonra, kölelik sebebiyle oluşan olumsuz durumunun iyileştirilmesi ve hakların kazanımı için ciddi mücadeleler verilmiştir. Bunları kısaca sıralamak gerekirse; Lincoln'un köleliğin kaldırılması yönündeki girişimleri ve sonrasındaki yasa değişiklikleri, Harvard'da doktorasını alan ilk siyahi olan Willam E. B. Dubois'in söylemleri, Rodney King'in maruz kaldığı polis şiddetinin siyahiler arasında yol açtığı infial ve ardından yapılan düzenlemeler, Rosa Parks'ın halk otobüsünde uğradığı ırkçı tutum karşısındaki direnişi ve "I have a dream!" söylemiyle hafızalara kazınan Martin Luther King'in efsanevi mücadeleleri ilk akla gelen örneklerdir. Elbette her demokrasi mücadelesinde olduğu gibi siyahilerin mücadelesinde de birçok sancılı evre yaşanmıştır. Örneğin kölelik yasal olarak kaldırılmış olsa bile siyahiler ekonomik özgürlükleri olmadığı için yine köle gibi çalışmak zorunda kalmıştır. Ekonomik özgürlüklerin bir nebze olsun kazanılmasından sonra, bu sefer de halk nezdinde aşağılama eğilimi devam ettiğinden, siyahiler toplumda sosyokültürel, ekonomik ve siyasi alanda yine ikinci sınıf insan muamelesi görmekten kurtulamamışlardır. Amerika'daki siyahilerin daha insancıl bir yaşama kavuşmaları kademe kademe çok yavaş olmuş ve siyahi bir başkanın seçilmesini sağlayan uzun ve zorlu bir mücadele sürdürülmüştür. Sonradan kazanılan haklarla siyahiler Amerika'ya edebiyat, sanat, bilim ve siyaset alanlarında çok önemli katkılar sağlamıştır. Hiç şüphesiz, siyahilerin demokrasi mücadelesi tüm dünyaya örnek olacak niteliktedir.

AFRO-AMERİKAN NÜFUSUN KISA TARİHÇESİ

İlk siyahi nüfusun Amerika kıtasına gelişiyle ilgili çeşitli belgeler ve görüşler mevcuttur. Ancak bu konuyla ilgili çoğu araştırmacının kanaati, siyahilerin ilk olarak 1619 ve sonrasında Kuzey Amerika kolonilerine geldiği ve Virginia'da yerleştiği yönündedir.¹ Bilinenin aksine o dönemde ne Virginia'da ne de başka bir eyalette tam anlamıyla

bir kölelik sistemi vardır. Hatta siyahilerin o yıllarda toplumdaki diğer herkesle benzer haklara sahip bireyler olarak yaşamlarını sürdürdükleri ifade edilmektedir.² Sosyolog Orlando Patterson bu ilk dönemde, farklı ırklar arasındaki münasebetlerin sonraki dönemlere nazaran çok daha yakın olduğunu söylemektedir. Ayrıca, az sayıdaki köle arasından yetenekli olanların da özgürlüklerini elde edebildiklerini ve kendi servetlerini kazanabildiklerini aktarmaktadır. Fakat 17. yüzyıl sonlarına doğru bu durum değişmeye başlamış ve birçok koloni, köleciliği yasallaştırarak hızlı bir köle piyasası oluşturmuştur. Tabii ki bunda kölelerin fiyatının ve kendilerini sözleşmeyle bağlamak isteyenlerin sayısının azalmasının büyük etkisi olmuştur. Köle iş gücü, sözleşmeli işçilerden daha ucuz bir hale gelince durum daha da karmaşık bir boyut kazanmış ve kölelik hızla yayılmıştır. 1750 yılında Amerika'daki bütün kolonilerde kölelik yasası yürürlüğe konulmuştur.³

1750'li yıllar itibarıyla Amerika'ya getirilen köle sayısında hızlı bir artış yaşanmıştır. Hatta bir süre sonra Birleşik Devletler'deki köle sayısı Amerika kıtasındaki diğer ülkelerde bulunan toplam köle sayısından çok daha yüksek bir rakama ulaşmıştır. Siyahiler genellikle temel gıda ürünleri yetiştirilen çiftliklerde çalıştırılmıştır (Maryland, Virginia ve Kuzey Carolina'da tütün tarlalarında; güneydoğu eyaletlerinde ise pirinç tarlalarında). Fakat siyahilerin yaşam koşulları gün geçtikçe daha da ağırlaşmış, hatta bununla ilgili hukuki bir altyapı dahi oluşturulmuştur. Örneğin 1705 Virginia Kölelik Yasası'ndaki ilgili madde, siyahilerin durumunu açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Buna göre: "Bu yönetim bölgesindeki tüm zenci, melez ve Kızılderili köleler taşınmaz mal olarak elde tutulacaktır. Herhangi bir köle efendisine karşı direnirse sahibi ıslah etmeye çalışırken asi köleyi öldürecek olursa böyle bir kaza hiç olmaması gibi köle sahibi tüm cezalardan muaf tutulacaktır." denilmektedir. Siyahilere en temel insani hakların dahi tanınmaması, onların sosyoekonomik olarak gelişmeleri önündeki en büyük engel olmuştur. Bütün bunların yanında, siyahilere okuma-yazma öğretilmesi de yasaklanmış, bu yasağa karşı gelenler sert bir şekilde cezalandırılmıştır.⁴

Öte yandan ABD'deki siyahi nüfus Batılı yaşam tarzına göre şekil almış ve Güney Amerika ülkelerinin aksine kökenlerine ait Afrika kültürünü koruyamamıştır. Bu minvalde, siyahilerin ABD ve Güney Amerika'daki sosyal ve kültürel durumlarının Katoliklik ve Protestanlık bağlamında ele alınması yerinde olacaktır. Katolik olan bölgelerde tanrı önünde eşitlikten söz edilirken, Protestanlığın hâkim olduğu yerlerde Katoliklikteki gibi bir eşitlik anlayışı olmadığı görülmektedir. Buralarda "Master" denilen efendilere, kölelerine karşı hiçbir ahlaki sorumluluk yüklenmemiştir.⁵ Güneydeki çoğu siyahi, Güneyliler arasında yaygın olan Hristiyanlığı kabul etmiştir. Birçok köle sahibi, Hristiyanlığın ilkelerinin köleliği haklı gösterme çabalarına darbe vuracağından endişe etse de bazıları, kölelerin -kendileri için ayrılmış bölümlerde ibadet etmeleri kaydıyla- kiliseye gitmesine müsaade etmiştir. Hristiyanlık etkisi siyahilerin kendi kiliselerini kurmasına ve Güneyli beyazların kiliselerinden ayrı olarak Hristiyanlık geleneklerini kendi sosyoekonomik durumlarıyla doğru orantılı bir şekilde yorumlamalarına sebep olmuştur. Beyazlar Hristiyanlığı köleliği haklı çıkaracak şekilde yorumlarken, siyahiler dinî törenlerde Musa'nın İsrailoğullarını kölelikten kurtarış öyküsünü ön plana çıkarmıştır. Kısacası din, siyahiler için önemli bir umut ve teselli aracı olmuş ve ABD İç Savaşı'ndan sonra siyahilere ait kilise ve mezhep kurumlarının sayısı bir hayli artmıştır. Kilisenin siyahi topluma sağladığı manevi güç, demokrasi mücadelesinin barışçı yollardan sürdürülmesinde ve bir sivil haklar hareketinin doğmasında katalizör işlevi görmüştür. Kilise ayrıca, sivil haklar hareketinin başarısında da önemli rol oynamıştır.⁶ Bunlar dışında, siyahiler arasında aile müessesesinin öneminden de bahsetmek yerinde olacaktır. Zira aile bağları siyahiler arasında ırk ayrımcılığı ve ekonomik eşitsizliğin de etkisiyle oldukça güçlenmiştir. Özellikle güçlü kadınlar etrafında toplanan aileyi dağıtma tehdidinde bulunan köle sahipleri, bazen de bu bağı teşvik etmiştir. Siyahi Amerikalıların kurduğu güçlü aile bağları ve inanca dayalı kurumları, gelecek nesillerin demokrasi mücadelesinde çok önemli bir yere sahip olmuştur.⁷ Ancak kölelik nedeniyle birçok siyahi ailenin paramparça edildiği

de bir vakiydir. Bu durum özellikle Güney'deki siyahi aileler arasında büyük bir sorun olarak ortaya çıkmış, öyle ki köleliğin kaldırılmasından sonra Güneyli siyahi ailelerin öncelikli konusu, kölelik zamanında parçalanan ailelerini bir araya getirmek olmuştur.⁸

ÖZGÜRLÜK MÜCADELESİNİN KÖŞE TAŞLARI

Kaçak bir köle olan gazeteci, yayıncı ve özgürlük yanlısı Frederick Douglass, bu çalışmanın konusu açısından ele alınması gereken önemli isimlerden biridir. Döneminin en önemli hatiplerinden biri olan Douglass, okuma-yazmayı sahibinden öğrenmiştir. Köleliğin beyazlar arasındaki en büyük karşıtlarından olan William Lloyd Garrison'un sponsorluğunu yaptığı *Massachusetts Köleliğe Karşı Olanlar Derneği*'nde, güçlü hitap yeteneği sayesinde temsilci olarak işe koyulan Douglass, burada sık sık halka hitap etme imkânı bulmuştur. Arkadaşları onun tekrar köleliğe dönmek zorunda kalmaması için sahibesine 700 dolar vererek özgür olmasını sağlamıştır. Ancak bir konuşma turu için yurt dışına çıkan Douglass, döndüğünde yakın dostu Garrison ile yollarını ayırmıştır.⁹ Kimisi bu ayrılığı Douglass'ın hızla artan ünü ve liderliğinden Garrison'un rahatsız olmasına bağlamıştır. Oysa ki, Douglass'ın beyaz adamın kilisesini köleliğin sürdürülmesinde rol aldığı gerekçesiyle suçlaması, dindar bir insan olan Garrison'u rahatsız etmiştir; ayrıca devlet ve kilisede yapılması gereken reformlar konusunda da ters düşmeleri, iki dostun ayrılık nedenlerinden bazılarıdır. Ancak Garrison, *The Liberator* adlı çalışmasında Douglass'ın hikâyesini açık yüreklilikle yayımlamış ve bu yayından sonra kendisi hakkında açılan birçok davaya da cesurca göğüs germiştir. Douglass'ın çıkardığı *The Northstar* adlı gazetenin ünü *The Liberator*'u geçtiğinde, aralarındaki münasebet iyice soğumuş ve Douglass'ın siyasi faaliyetleri konusundaki fikir ayrılıkları bu gerilimi iyice pekiştirmiştir. Garrison, şiddet içermeyen eylemleri ve Kuzey eyaletlerinin Federasyon'dan ayrılması görüşünü destekliyordu. Ayrılmanın fayda getirmeyeceğini savunan Douglass ise, Güney'deki kölelerin bu durumdan

zarar göreceğini savunuyordu.¹⁰ Douglass, Başkan Lincoln ile iyi ilişkiler kurmuştu; çünkü her ikisinin de fakirlik ve adalet için mücadele etme gibi ortak idealleri vardı. İlerleyen bölümlerde bahsedileceği üzere Douglass, Kuzey-Güney Savaşı'nın kazanılmasında siyahilerin de rol almasını sağladı ve izleyen süreçte Lincoln köleliği tüm ülkede yasaklandığını ilan etti. Savaş sonrasında yapılan yasal düzenlemeler sırasında da Douglass büyük bir mücadele vererek gelecekteki sivil hareketler için önemli bir örneklik oluşturdu.¹¹

Amerika'daki siyahilerin özgürlük mücadelesinde bahsedilmesi gereken bir diğer isim de Nat Turner'dır. Turner, Virginia'da yaşayan bir köleydi ve ilk efendisi onun okuma-yazma ve din eğitimi almasına müsaade etmişti. Vaazlar vermeye başlayan Turner, bir süre sonra etrafına taraftarlar toplamaya başlamıştı. O, mücadelenin daha çok şiddet yoluyla yapılmasından yanaydı. 11 Ağustos 1831 tarihinde, Turner ve 50 ila 75 kadar köle bıçak, satır ve baltalarla silahlandı. İki gün süren mücadeleleri sırasında karşılına çıkan bütün köleleri azat ettiler, bu esnada birçok Virginialıyı da öldürdüler. İnsanları özgürlüklerine kavuşturmak için kendisinin ilahi bir şekilde görevlendirildiğine inanan Turner'ın isyanı yerel milislerce şiddetle bastırıldı. İsyancıardan 18'i idam edildi. Birçok siyahi de Turner'ın başlattığı isyan hareketine katılıp katılmadığına bakılmaksızın ya dövüldü ya da öldürüldü.¹² Ancak Turner kaçmayı başarmıştı. Yakalanması için başına ödül konuldu. Seferber olan milisler iki ayın sonunda onu yakaladılar. Yargılanan Turner, 11 Kasım 1831'de asılarak idam edildi. Ancak kendisi asıl da ünü Virginia sınırlarını aşmış ve köleler için bir idol olmayı, özellikle Güneyli köle sahipleri için de bir endişe kaynağı olmayı başarmıştı.

Turner'ın başlattığı hareketin Amerikan İç Savaşı'na giden süreçte önemli bir tahrik edici etkisi olmuştur. Turner'ın isyanından sonra siyahilere yönelik baskıları daha da arttıran bir dizi yasa çıkartılmış ve siyahilere uygulanan zulüm yeni bir boyut kazanmıştır. Bu gelişmelerden sonra Garrison, kendisinin, gazetesi *The Liberator*'da böyle bir olay yaşanacağını yazdığını ancak bazı kişilerce felaket tellallığı ile suçlandığını

söylemiştir. Şiddet içeren isyan hareketlerini onaylamadığını belirtse de ona göre bu isyan, siyahiler için özgürlüğün derhal sağlanması gerektiğini teyit eden bir olay olmuştur.¹³

1800'lü yıllarda 13 Amerikan kolonisinde kölelik sistemi uygulanıyordu ve Güney eyaletleri bu sistem sayesinde diğerlerinden çok daha zenginleşmişti. Kölelik sisteminin uygulandığı Kuzey eyaletlerinde ise köleler sadece yerel hizmetlerde kullanılıyordu ve zaten kölelik sistemi -Delaware bölgesi hariç- Maryland ve Kuzeybatı bölgelerinde kaldırılmıştı.¹⁴ Kölelerin özgürlüğüne kavuşmasıyla Kuzey eyaletlerindeki özgür köle sayısı, kölelerin sayısını aşmıştı. Öte yandan Güney eyaletlerinin siyahi nüfustan elde ettiği kazanımlar, Kuzey'e göre çok daha fazlaydı. Köle işine büyük yatırım yapan birçok zengin, bu yatırımlarının köleliğin kalkmasıyla birlikte boşa gitmesinden oldukça endişeliydi. Tarım başta olmak üzere hemen her sektörde köleler insani olmayan uygulamalara tabi tutularak çalıştırılıyordu. Bu dönemde kölelerden sağlanan kazanç çok büyüktü. Köleliğin kaldırılması kararından sonra bile, Kuzey'in aksine Güney eyaletlerindeki köle nüfusu, köleliğin kaldırılmasıyla özgürlüğüne kavuşan köle sayısının çok üstündeydi.¹⁵

Kuzey-Güney eyaletleri arasındaki siyahilere yaklaşım farklılığı, 1830'lu yıllar itibarıyla büyük bir gerginliğe dönüşmüştü. *Free Soil/Özgür Toprak* taraftarı olan Kuzeyliler arasında siyahiler için başlatılan girişimler artmıştı. Bu amaçla birçok siyasi ve sivil hareket gelişmiş ve iki bölge arasında kölecilikten kaynaklanan olaylar meydana gelmeye başlamıştı. Güney'de, köleliğin kaldırılması için yapılan baskılar sebebiyle Federasyon'dan ayrılık yönünde görüş beyan edenlerin sayısı hızla artmıştı. İki taraf arasında müthiş bir rekabet ve sürtüşme yaşanıyordu. Siyasiler arasında da köleliğin iyi bir şey olup olmadığı konusunda sert tartışmalar yapıyordu. Ancak bu tartışmalar çok da olumlu bir noktaya gelmemişti. İki taraf arasındaki görüş farklılıklarının artması üzerine Kuzey eyaletleri Güney'e Federasyon'dan ayrılma gibi bir girişimin en sert şekilde bastırılacağı uyarısında bulunmuştu.¹⁶

Bu olaylardan önce, 1819 yılında, önemli bir gelişme yaşanmış ve Missouri, eyalet olabilmek için başvuruda bulunmuştu. Ancak Kuzeyliler Missouri'de 10.000 köle yaşadığını söyleyerek bu başvuruyu sıcak karşılamamıştı. Bunun üzerine Kentuckyli meclis üyesi Henry Clay bir öneri getirdi. Buna göre Missouri ve Maine Birliğe kabul edilecekti. Ancak Missouri'deki kölelik uygulaması devam ederken Maine özgür bir eyalet olarak Birliğe dâhil olacaktı.

O dönemde, federal hükümet otoritesine bağlı yerlerde köleliğin yasak olup olmayacağı konusunda anayasa açısından da netlik yoktu. Güneylilere göre söz konusu bölgelerde kölelik yasaklanamazdı. Missouri uzlaşmasından sonra Amerikalılar yeni kazanılan topraklarda köleliğin yasak olup olmayacağı konusunu tartışmaya başlamıştı.

1849'da bazı senatörler bu sorunun federal yönetim tarafından değil halk tarafından çözülmesi gerektiği yönünde görüş beyan etmiştir. Ancak bu görüşler, Güneylileri rahatsız etmiş ve ayrılma yönünde açıklamalarda bulunmaya devam etmişlerdir. Bu gerilim üzerine California'da köleliğin kaldırılmasını, New Mexico ve Utah gibi yerlerde de kölelik lehine veya aleyhine herhangi bir kural konulmamasını, kaçak kölelerin sahiplerine iadesi konusunda bir mekanizma kurulmasını öneren bir tasarı hazırlanmış ve uzun tartışmalar sonucu da kabul edilmiştir. Fakat sonradan yeni bir kölelik yasası kabul edilmiş ve bundan sonra da birçok köle, Kuzeylilerin yardımıyla bölgeden kaçmaya çalışmıştır. Bu durum yeni gerginliklerin fitilini ateşlemiştir.¹⁷

1850 yılında çıkarılan Kaçak Köle Yasası (*The Fugitive Slave Acts*) ile ABD içerisinde kaçak olan kölelerin yakalanması ve geri verilmesi öngörülüyordu. Esasında 1793 yılında Kongre, ilk Kaçak Köle Yasası'nı yürürlüğe sokmuştu. Bu yasa, kaçan kölelerin yakalanmasını ve sahiplerine verilmesini öngörüyordu. Hatta kölelerin kaçmasına yardım edenlere de çeşitli cezalar veriliyordu. Ancak bu yasanın caydırıcı pek bir etkisi yoktu, bu sebeple hem kaçan kölelere hem de onlara yardımcı olanlara daha sert cezaların verildiği 1850 yılındaki yasa kabul edildi. Fakat birçok

Kuzey eyaleti bu yasayı delmek için kendi yasal düzenlemelerini yaptı. 1864 yılına gelindiğinde ise mevcut iki Kaçak Köle Yasası da Kongre'nin aldığı kararla geçersiz ilan edildi.¹⁸

1854 yılında bölgeler arasında köleliğin statüsü ile ilgili yeni bir gerginlik ortaya çıktı. Gerginlik, Senatör Douglas'ın hazırladığı bir yasa tasarısıyla çözülmeye çalışıldı. Bu yasa tasarısında New Mexico ve Utah'ın kölelik sorununu kendilerinin çözeceği belirtilerek, bu konunun halkın tercihine bırakılması kararlaştırıldı. Kansas ve Nebraska'da ise köleliğin bu eyaletlerden birinde uygulanması ve halka köleli veya kölesiz istediği yere gitme hakkı verilmesi kuralı getirildi. Fakat bu sefer de Nebraska ve Kansas'taki kölelik karşıtları ve Kuzeyliler bu durumdan hoşnut olmadı.

Bu arada John Brown adında beyaz bir Amerikalının, siyahilerin özgürlük mücadelesinde sorunun ancak şiddet yoluyla çözülebileceğini söyleyerek eylem yapması, ülkede önemli bir kamuoyu oluşturmayı başarmıştı. Aslında Brown bu görüşünü bir sır olarak ilk defa Frederick Douglass'a açmıştı. Brown, 1855 yılında kölelik yanlısı ve karşıtı gruplar arasında şiddetli çatışmaların yaşandığı Kansas'a gittiğinde, burada Kansas'ın özgür bir eyalet olarak mı yoksa köle eyaleti olarak mı Birliğe kabul edileceğinin şiddetli tartışmaları yaşanıyordu.

Kansas'ın köleliğin olmadığı Lawrance kentine kölelik yanlıları tarafından yapılan baskına misilleme olarak Brown ve dört oğlu, köleliğin uygulandığı Pottawatomie'ye saldırarak beş kişiyi öldürdü. Daha sonra kölelik yanlısı çetelere yönelik gerilla eylemleri başlatan Brown, Afro-Amerikalılardan oluşan bir savaş gücü toplamak istedi ancak bu girişimi başarısızlıkla sonuçlanınca bu amacını gerçekleştirmek için New England'a döndü.¹⁹

16 Ekim 1859 tarihinde harekete geçen Brown ve bir grup militan, Virginia'daki Harpers Ferry'de federal cephaneliği ele geçirdi. Burada bir köle isyanı başlatmak isteyen Brown, hedeflediği isyan için umduğu desteği bulamadı. Amerikan ordusundan Robert E. Lee ve J.E.B. Stuart, beraberlerindeki piyadelerle Brown'ın ele geçirdiği

cephaneliğe saldırdı. Brown yakalandı, oğullarından ikisi de bu saldırı sırasında öldürüldü. Daha sonra Brown ve beraberindeki altı kişi asılarak idam edildi. Onun ölümü kölelik karşıtları arasında büyük bir üzüntüye sebep oldu. Brown'un idamı, zaten yeterince kutuplaşmış olan ülkede işleri daha da içinden çıkılmaz bir hale getirdi. Zira kölelik karşıtları, esasen özgürlükler ülkesi olarak kurulan bir ülkenin dünyanın en çok köleye sahip ülkesi olmasını kabul edilemez buluyorlardı. Brown'un ölümü kölelik karşıtlarını daha da motive etmiş ve Güney haricinde Batı'daki yeni topraklarda köleliğin yayılmasına şiddetle karşı çıkmaya başlamışlardı.²⁰ Bu arada Kuzey-Güney arasındaki çatışmalar da başlamıştı. Güneylileri 1850 uzlaşmasının maddelerine uymamakla suçlayan Kuzeyliler, bu durumda kendilerinin de kaçak köleler konusunda herhangi bir girişimde bulunmak zorunda olmadıklarını açıklamışlardı. Kuzey-Güney arasındaki gerilim gün geçtikçe tırmanmış ve her iki taraf daha da aşırı uçlara kaymıştı. Bu gerginlikler sebebiyle birçok olay meydana gelmişti. John Brown'un Harpers Ferry'ye saldırısı da bunlardan biriydi.²¹

Bu noktada Kuzey ve Güney arasındaki bazı farklılıklara da değinmek gerekmektedir. Bu dönemde Kuzey eyaletleri Güney'e kıyasla sanayiye daha ileri durumdaydı; Güney ise tarım alanında öndeydi. Kuzeyliler hiçbir zaman ekonomilerini kölelik üzerine bina etmemişti ve daha düzenli bir şehirleşmeye sahiptiler. Bundan dolayı Avrupa'dan gelen yeni göçmen nüfus Güney'den ziyade Kuzey eyaletlerini tercih ediyordu. Örneğin; Kuzey'deki New England ve Middle Atlantic eyaletleri başlıca finans, ticaret ve üretim merkezleriydi. Temel ürünler tekstil, kumaş, kereste ve makinelerdi; deniz ticareti de çok gelişmiş durumdaydı. Güney eyaletlerinde ise ekonomide tarımsal bir yapı hâkimdi. Daha çok tütün, şeker ve pamuk gibi tarım ürünlerinin üretimi yapılıyordu. Orta Batı eyaletleri de Güney gibi tarıma dayalı bir ekonomiye sahipti. Sosyal ve ekonomik gelişmişlik durumu, eyaletler arası mücadelede çok önemli bir unsurdur.²²

1860 BAŞKANLIK SEÇİMLERİ

Sefalet içine doğan, küçük yaşta annesini ve kız kardeşini kaybeden, günlerini kuru ekmek yiyerek geçiren ve yeri geldiğinde iş yerindeki çalışma masasında uyuyan başarılı Avukat Abraham Lincoln'ün sahneye çıkışı, ABD'deki kölelik sorununda önemli bir dönüm noktası olmuştur.²³ ABD başkanı olmadan önce de gayet ılımlı politikalar izlemeye çalışan Lincoln, köle ticaretinin yasaklanmasını ve hiç değilse Missouri uzlaşmasının ihlal edilememesi gerektiğini savunmuştur. Güneyliler bu yaklaşımı sebebiyle Lincoln'ü her daim suçlamıştır.

1860 yılında Amerikan seçimleri yapılmış ve Cumhuriyetçilerin adayı Lincoln, rakibi Douglas'ı yenerek başkanlık koltuğuna oturmuştu. Ayrılık yanlısı olan adaylar bu seçimlerde pek çok yerde çok az oy alabilmişti. Köleliği kaldırma yönünde azami gayretleri olan Lincoln'ün başkan seçilmesi, Güneyliler arasında büyük bir şok etkisi yaratmıştı. Lincoln'den hazzetmeyen Güneyliler, artık Birlik'ten ayrılma vaktinin geldiğini düşünmeye başlamıştı. Ancak yukarıda da bahsi geçtiği üzere, Güney eyaletlerinin gelişmişlik düzeyinin Kuzey'in gerisinde olması gibi birtakım faktörler, ilerleyen zamanlarda Güney eyaletleri arasında ayrılığın çok daha zor olacağı düşüncesine yol açabileceğinden Güneyliler bağımsızlığın bir an önce ilan edilmesi gerektiğini düşünüyordu. Kuzey'e karşı muhalefet bu dönemde hızla artmış ve Güneyliler, ayrılmaları halinde kendi ayakları üzerinde durabileceklerini ve güçlü bir devlet olarak bölgede sivrileceklerini dillendirmeye başlamışlardı. Bu gelişmeler Amerika için iç savaş çanlarının çalınmaya başladığının göstergesiydi.²⁴

KUZEY-GÜNEY SAVAŞI (1861-1865)

1860 yılındaki başkanlık seçimlerinde Lincoln, zorlu bir yarışın ardından başkan seçilmişti. Lincoln'ün başkanlığı bütün ülkede büyük bir değişimin habercisiydi. Güneyliler, kölelik karşıtı tavrından ve kölelik sisteminin kesinlikle kaldırılması gerektiği yönündeki söylemlerinden dolayı Lincoln'den hoşlanmıyorlardı. Başkanlık seçimlerinden sonra Güney'deki 11 eyalet Birlik'ten

ayrılarak bağımsızlıklarını ilan etti. Bu eyaletler daha sonra Güney Devleti olarak kendi aralarında birleştiler. Bunun üzerine Lincoln başka çare kalmadığını görerek kurmaylarına gereken saldırı emrini verdi. İlk çatışmalar Forth Sumter denilen yerde başlamıştı. Federal Kuvvetler ilk etapta Atlanta eyaletini hedef almıştı. Güney'in merkezi konumunda, stratejik bir eyalet olması yanında, burası asilerin de merkeziydi. Uzun süren kanlı savaşlar sonucunda iki taraf da büyük kayıplar verdi ve Atlanta, Federal Hükümet'e bağlı askerlerce kontrol altına alındı. Bu, Güney'e karşı kazanılan büyük bir zaferdi.²⁵

Sherman komutasındaki Federal Kuvvetler Güney'e karşı baskılarını arttırmıştı. Florida, Alabama, Georgia, Louisiana ve daha sonra Texas Birlik'ten ayrıldı. Federal Kuvvetler'in ilerlemesi ve Kuzey'in artan baskıları sonrası Virginia, Arkansas, Tennessee ve Kuzey Carolina eyaletleri de Birlik'ten ayrıldı. Öte yandan Missouri, Delaware, Maryland ve Kentucky eyaletleri, köleliğin devam ettiği eyaletler olmasına rağmen Birlik içerisinde kalmayı tercih ettiler. Sonradan Batı Virginia bölgesi Virginia ile bağlantısını keserek Birliğe bağlandığını açıkladı. Bu sırada senato, savaşa büyük bir kaynak aktarımını öngören yasayı kabul etmişti. Savaş alanında Güneylilerin durumu çok iç açıcı değildi ve süreç Güney aleyhine işlemekteydi. 9 milyonluk nüfusun yaklaşık 3,5 milyonu köleydi ve bunların tamamının savaşta kullanılması gibi bir durum da zaten söz konusu olamazdı. Ayrıca, Güneylilerin erzak, mühimmat ve sağlık malzemesi stokları da uzun bir savaş kaldıracak yeterlilikte değildi. Kuzeylilerin sanayisi Güneylilerden 11 kat daha büyüktü ve demir yolu ulaşımı, bankacılık ve diğer alanlarda da birçok üstünlükleri vardı. Kuzey'in askerleri, Güneyli askerler gibi aç, sefil ve silahsız değildi, hemen hepsi gayet iyi silahlanmış ve savaşa hazır durumdaydı. Fakat savaş sırasında bu üstünlüklerini kullanamadıkları zamanlar da oluyordu. Güneyliler karşısında başta Bull Run çatışması olmak üzere ağır yenilgiler alıp geri çekildikleri cepheler olmuştu. Ancak daha sonra toparlanarak ilerlemelerine devam ettiler ve Tennessee'de olduğu gibi birçok zafer kazandılar.²⁶

Savaşta iki taraf da teknolojik imkânları olabildiğince kullanmaya çalışıyordu. Federal Kuvvetler'in taarruzlarına daha fazla dayanamayan Güneyliler sonunda pes etmek zorunda kalmıştı. 1865 yılı savaşın sona erdiği yıl oldu. Savaşta yaklaşık 620.000 insan hayatını kaybetti. Bu kanlı savaştan sonra Kongre köleliğin kaldırılmasını içeren 13'üncü Yasa düzenlemesini ilan etti.

SAVAŞ SONRASI SÜREÇ

1865 yılında Lincoln köleliği resmen kaldırdı. Ancak bu her ne kadar büyük bir adım olsa da kölelerin sorunlarını çözmek için yeterli değildi. Çünkü insanlar yasayla kölelikten kurtulsalar da ellerinde hiçbir şeyleri olmadığından toplumun en yoksul kesimini oluşturuyorlardı. Yani siyahilerin kölelik durumları bu yasadan sonra da kısmen devam etti. Ayrıca sosyal, ekonomik ve siyasal alanlarda siyahilere yönelik ayrımcı politikalar tüm şiddetiyle uygulanmaya devam ediyordu. Angaryanın kaldırılması ve ek yurttaşlık haklarının tanınması gibi birçok anayasal değişiklik yapılsa da bu düzenlemeler sorunun tam anlamıyla çözülmesi için yeterli olmadı.²⁷

Abraham Lincoln'ün uğradığı suikast sonucu ölümünden sonra başkan olan Andrew Johnson, eski konfedere eyaletlerin Birliğe üyeliği için harekete geçti. Güneyliler köleliği yasaklayan Anayasa'nın 13'üncü Maddesi'ni onaylamak zorunda kalmıştı. Ancak bu yasaya rağmen bir yolunu bulan kölelik yanlıları *Black Codes* olarak adlandırılan cezai yasalarla siyahilere sokağa çıkma yasağı, ateşli silahlara sahip olma yasağı gibi yasaklar getirdiler. Hatta çiftliklerden izinsiz ayrılan ve başıboş gezen siyahiler hapse atıldı. Kısacası, siyahilerin kölelik durumları bu yasalarla delinerek devam ettirildi.²⁸

SİYAHİLERİN MARUZ KALDIĞI AYRIMCILIK VE DEĞİŞİM SANCILARI

1865 yılındaki yasa değişikliğinden sonra siyahilerin durumunu düzeltmek adına birçok değişiklik daha yapıldı. Mesela 14'üncü Anayasa değişikliği ile eşitsizliğin yasaklanması, mahkemede siyahilerin tanıklık yapabilmesi gibi düzenlemeler

getirildi.²⁹ Ancak bütün yapılanlara rağmen yine de çok ciddi eksiklikler vardı. Çünkü bu yasa tam anlamıyla *eşit ama ayrı* bir sistemi öngörmekteydi. Yani ayrı okul, ayrı yerleşim gibi durumlar söz konusuydu. 1867 yılındaki Restorasyon Yasası'nın geçmesini müteakip, 15'inci düzenlemeyi gerçekleştirmeyi amaçlayan anayasa değişikliği de 1870 yılında kabul edildi. Bu anayasa değişikliği siyahilere oy hakkı tanınması yanında gerçekten kritik bir düzenlemeyi de içeriyordu. 1875 yılında yapılan Sivil Haklar Yasası (*Civil Rights Act-1875*) ile önceki anayasa değişikliklerindeki eksikliklerden biri olan yerleşim yerlerinde siyahilerin ve beyazların ayrı bölgelerde ikamet etmesi durumu da ortadan kaldırıldı. Yani gayet küçük adımlarla siyahilerin hak ve hürriyetleri verilmeye çalışılıyordu.³⁰ Yaşanan büyük sıkıntılar ve fedakârlıkların meyveleri zamanla ve yavaş yavaş alınıyordu.

1875 Sivil Haklar Yasası devlete; yerleşim yerlerindeki ayrımcılığın kaldırılması, hukuken ayırım gözetmeksizin herkesin eşit olması, siyahilerin oy kullanması ve kendi aralarında demokratik seçimlerle liderlerini seçmelerinin güvence altına alınması gibi sorumluluklar yüklemiştir. Fakat bu yasal düzenlemeler uzun yıllar boyunca akim kalmış ve tam anlamıyla uygulanamamıştır.

Siyahilerin mücadelesinde önemli bir diğer isim ise Benjamin Sterling Turner'dır. Kuzey Carolina'da bir köle olarak doğan Turner, sahibi Elizabeth Turner ile 1830 yılında Selma/Alabama'ya taşınmıştı. Burada beyaz çocuklarla birlikte eğitim gören Turner, W.H. Gee'ye satılmıştı. Gee, işlerinin idaresinde Turner'ın kendisine yardımcı olmasına müsaade etmişti. Onun ölümünden sonra da kardeşi James Gee, Turner'ı kiralamıştı. Daha sonra James Gee'nin otelini işleten Turner, iç savaş çıktığında mülk alacak kadar bir birikime sahipti. Bu arada siyahi bir kadınla evlenmiş, ancak eş beyaz bir adam tarafından metres olarak satın alınmıştı. James Gee, Konfederasyon Ordusu'nda askere alınca Turner, onun işlerini idare etti. Bir iş adamı olarak kendisini yetiştiren Benjamin S. Turner, vergi tahsildarlığı da yapmıştır. 1869'da ilan edilen Özgürlük Bildirgesi'nden sonra özgürlüğüne kavuşan Turner, Selma kentinde belediye

meclisi üyeliğine seçilmeyi başarmıştır. Benjamin Sterling Turner 1870 yılında da Kongre'ye adaylığını koymuş ve seçimleri kazanmıştır.³¹

1875 tarihli Jim Crow Yasası'nda -sözde- siyahilerin sosyal ve ekonomik hayata entegrasyonu ve eşitsizliklerin giderilmesi gibi amaçlar yer alıyordu. Fakat düzenleme, kendiyle çelişir bir şekilde, bir yandan eşitlikten söz ederken bir yandan da sosyal alandaki siyah-beyaz münasebetini olabildiğince azaltıyordu. Yani ayırmadan ziyade *eşit ama ayrı* ilkesi burada da geçerliliğini koruyordu.³² Bu bağlamda ilgili düzenlemenin pek başarılı olduğu söylenemezdi. 1877 Uzlaşması, ABD içinde huzur ve barış ortamını sağlamayı amaçlayan girişimlerden biri olmuştu. Sivil savaş sonrası varılan bu uzlaşma, olası herhangi bir ikinci iç savaş ihtimalini bertaraf etme amacı taşımaktaydı. Fakat 1896 yılında Yüksek Mahkeme, *Plessy v. Ferguson* davasındaki kararıyla siyah ve beyaz ırktan kişilerin trenlerde farklı yerlerde oturmaları gerektiğine hükmederek Louisiana Yasası'nı teyit etmiş ve eşit ama ayrı sisteminin devamına karar vermişti.³³ Bu özelliğiyle söz konusu yasa Jim Crow Yasası'nın bir tezahürü görünümündeydi. Tabii ki bu yasa ile birlikte sadece trenlerde değil okul, hastane ve tüm sosyal alanlarda siyahilerle beyazların eşit ama ayrı hizmet almaları kararlaştırılmış oluyordu.

Ancak yasal olarak eşitlik söz konusu olsa da icraatta eşitlik hep sözde kalmıştır ve siyahilerin aldığı hizmetler beyazlara oranla her zaman daha kalitesiz ve yetersiz olmuştur. Yaşanan bu hak-sızlar, 1950 ve 1960'lı yılların sivil haklar mücadelesinin ana teması olacaktır. Bilhassa önemli siyahi isimlerden Charles Hamilton Houston'un çabaları, Jim Crow düzeninin yıkılmasında etkin rol oynamıştır. Houston, Harvard Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun olduktan sonra aynı okulda yargı bilimleri alanında yüksek lisans, Madrid Üniversitesi'nde de sivil hukuk alanında doktorasını tamamlamıştır. Houston segregasyon politikalarıyla mücadelede önemli bir hareket başlatmıştır. Howard Üniversitesi Hukuk Okulu'nun başkanlığına getirilen Houston, bir eğitimci olarak Afro-Amerikalı öğrenciler üzerinde önemli bir etki bırakmış ve ciddi bir öğrenci kitlesi oluşturmuştur.

1896 yılında, Houston'un ekibi, *Plessy Davası*'ndaki e eşit ama ayrı sistemine karşı yasal mücadele başlattı. Bu konuda Houston'un da tavsiyesiyle avukat Nathan Ross Margold görevlendirildi. Hazırlanan 218 sayfalık raporda devlet okullarında, beyaz ve siyah ırktan öğrenciler arasında yapılan segregasyon açık şekilde belgelendi. Houston daha sonra öğrencisi Thurgood Marshall ile birlikte Güney turlarına başladı. Bölgede *Plessy* standartlarını dahi karşılamayan tesis ve kurumlar tespit edilerek ifşa edildi; siyahilere ayrılan yerlerin büyük yatırımlara muhtaç olduğu ortaya kondu.³⁴

Murray ve Pearson davası da bu anlamda önemli davalardan biri olmuştur. Donald G. Murray adındaki siyahi Amerikalı, Thurgood Marshall, Willam I. Gosnell ve Houston'un desteğiyle Maryland Üniversitesi Rektörü Raymond A. Pearson ve diğer dokuz üniversite personeli hakkında, Maryland Üniversitesi Hukuk Okulu'na kaydının kabul edilmemesi münasebetiyle dava açtı. Kendisine tebliğ edilen mektupla Murray'nin başvurusu, siyahilerin yükseköğrenimi için Princes Anne Akademisi'nin ayrılmış olduğu gerekçe gösterilerek reddedilmişti. Mektupta ayrıca, Maryland Hukuk Okulu'nun tüm vatandaşlar için eşit fırsatlar sağlamak amacıyla kendi düzenlemelerinin 234'üncü maddesi gereği Morgan Üniversitesi veya diğer okullarda profesyonel olarak hukuk eğitimi almayı arzulayan siyahi öğrenciler için kısmi burs sağladığı da ifade edilmişti. Murray, 1935 yılı Mart ayında bu yazılanlara cevaben Maryland vatandaşı olarak Maryland Hukuk Okulu'nda öğrenci olabilmek için gerekli tüm niteliklere sahip olduğunu, diğer okulların Maryland Hukuk Okulu'ndaki gibi bir hukuk eğitimi sağlamadığını yazmıştı. Ayrıca başvurunun ret gerekçesinin haksız ve mantıki açıklamasının olmadığını ifade ederek, yapının ABD ve eyalet anayasasına aykırı olduğunu belirterek bu gerçekler ışığında başvurusunun en kısa sürede sonuçlandırılmasını talep etmişti. Pearson, 8 Mart 1935 tarihinde Murray'e cevaben başvurusunun yine reddedildiğini bildirdi. Kendisine Washington'daki siyahileri de kabul eden Howard Üniversitesi'nin harika bir hukuk okulu olduğu, ayrıca harç miktarının da Maryland Üniversitesi'nden daha düşük olduğu belirtildi.

Bunun üzerine Murray, 18 Nisan 1935 tarihinde Maryland Üniversitesi'ne dava açtı ve bu davayı kazandı. Davada Maryland Üniversitesi'nin siyahi öğrencileri okula kabul etmesi kararı verildi.³⁵

Maryland Üniversitesi'ne açılan davanın mimarı olan Houston, 1940 yılında sağlık sorunları sebebiyle görevinden ayrılmış; 1950 yılında da vefat etmiştir. Siyahilerin haklı hukuk mücadelesinde önemli bir başarı sağlayan Houston için öğrencisi Marshall, "*Her şeyi Charlie'ye borçluyuz*" diyecek ve ırk ayrımcılığına karşı yasal mücadelede Houston'un yaktığı meşaleyi gururla taşıyacaktır.³⁶

Thurgood Marshall her ne kadar ABD dışında Martin Luther King Jr. kadar tanınmasa da ayrımcı ve ırkçı politikaların kaldırılması adına yürüttüğü sivil haklar mücadelesi en az King'in şiddet içermeyen eylemleri kadar etkili olmuştur. Hatta meslektaşı Yüksek Mahkeme Yargıçısı Lewis Powell onun için "*Hiçbir Amerikalı Marshall kadar ülkeyi ayrımcılık vahşetinden kurtarmak için çaba göstermemiştir.*" diyecektir.

Marshall, üniversite eğitimi almak amacıyla ayrımcı Maryland Üniversitesi Hukuk Okulu'na ret alacağını bile bile- başvurmuş ve başvurusu okulun ırkçı anlayışı sebebiyle reddedilmişti. Ancak bu ret onun hayatında yeni fırsatları açacak kapılardan biri oldu. Howard Üniversitesi Hukuk Okulu'na kayıt yaptıran Marshall, oldukça zor koşullarda eğitimini tamamladı; hatta onun okul masraflarını karşılamak için annesi, evlilik ve nişan yüzüğünü rehin bırakmıştı. Marshall 1933 yılında okul birincisi olarak mezun oldu.

İç savaş sonrasında eşitlikçi 14'üncü Anayasa değişikliği kabul edilmiş olsa da kısa süre sonra Güneyliler Jim Crow Yasası'nı yürürlüğe koymuştu. Yüksek Mahkeme'nin *Plessy v. Ferguson* kararıyla Jim Crow'un eşit ama ayrı ilkesi perçinlenmiştir. Thurgood Marshall, hocası Houston ile birlikte bu düzenlemelere karşı çıkarak *ayrı* sisteminin hiçbir zaman *eşit* olmayacağını yasal mücadelesini vermiştir. Houston, NAACP (*National Association for the Advancement of Colored People/Siyahları Geliştirme Ulusal Derneği*) adlı kuruluş için çalışmaya başladıktan

sonra Güney seyahatlerine katılmıştır. *Murray v. Pearson* davasında Marshall, hocası Houston'un desteğiyle ayrımcı politikalara karşı ilk büyük zaferini kazanmıştır. NAACP bünyesinde avukatlık yapmaya başlayan Marshall, burada fakir Afro-Amerikalılara destek amacıyla oluşturulan NAACP Yasal Savunma Fonu'nun başkanı olmuştur.³⁷ Marshall, NAACP avukatlarıyla Houston'un yasal stratejilerini hayata geçirerek başarıya ulaşmıştır. Yüksek Mahkeme huzurunda savunduğu toplam 32 davanın 29'unu kazanan Marshall ve ekibinin kazandığı zaferler, *eşit ama ayrı* ilkesi doğrultusunda düzenlenmiş tesislerde siyahilere verilen kalitesiz hizmetlerin mahkemece kaldırılmasında etkili olmuştur. Bu noktada değinilmesi gereken bir diğer dava ise 1954 yılındaki *Brown-Eğitim Kurulu (Brown v. Board of the Education)* davasıdır.³⁸ Yüzyılın davası olarak nitelenen bu dava da Marshall'ın başarısıyla neticelenmiştir. 1896 tarihli *Plessy v. Ferguson* davasıyla devlet okullarında siyahilerle beyazların ayrı eğitim görmesini öngören yasa hakkında siyahiler lehine hüküm veren mahkemeden sonra, *Brown Eğitim Kurulu* davasında da Amerikan Yüksek Mahkemesi yasanın anayasal olmadığına karar vermiştir.³⁹ Mahkemenin bu kararı üzerine, ayrımcılığa son vermek için belli bir zaman dilimi belirlenmiş, Marshall ve arkadaşları ertesi yıl açtıkları ve *Brown II* olarak bilinen bir dizi davayla ayrımcılığa "temkinli bir hızla" son verileceğine dair karar çıkarılmasını garantilemiştir.

Bir diğer önemli gelişme de Arkansas'ta yaşanmıştır. 1957 Eylül ayında siyahi öğrenciler Little Rock, Arkansas Merkez Lisesi'nden atılınca, Marshall bu davayı Federal Mahkeme'ye taşımış ve bu dava da olumlu sonuçlanmıştır. Başkan Dwight Eisenhower, federal kanunların uygulanması için gerekirse askerî birliklerin dahi kullanılabileceğini açıklamıştır. Bu kararlar sonrası siyahiler için o günlerde hayal bile edilmeyen bazı haklar elde edilmiştir.

Bu sırada sosyal hayatta devam eden ayrımcı politikaların kaldırılması için de mücadeleler sürdürülüyordu. Zira bu alanda hâlâ birçok sorun yaşanıyordu. Bu konuda da Marshall ve

arkadaşlarının verdiği başarılı hukuk mücadeleleri, ülke adına önemli demokratik kazanımların elde edilmesini sağladı.

1961-1965 yılları arasında ABD Temyiz Mahkemesi'nde görev yapan Thurgood Marshall, 1967-1991 yılları arasında da ülkenin ilk Afro-Amerikalı Yüksek Mahkeme Yargıçısı unvanını almıştır. Bu görevlere getirilmesinde siyahilerin sivil haklarının kazanılması mücadelesinin barışçıl ve kararlı bir şekilde sürdürülmesine sağladığı katkılar etkili olmuştur.⁴⁰

Bu arada çıkarılan çeşitli yasalarla siyahilerin durumu kademe kademe düzeltilmeye çalışılırken, tarımla geçinen ve siyahi iş gücünü sömürerek servet sahibi olan Güneyliler, siyahilere tanınan oy verme, yasa önünde eşitlik gibi yasal düzenlemelere karşı mücadelelerinden vaz geçmiyorlardı. Verilen haklar sonucu siyahilerin toplumda etkin olmaya başlamasından büyük rahatsızlık duyan bu çevreler tarafından kurulan ve beyaz ırkın üstünlüğü anlayışını savunan *The Klu Klux Klan* örgütü de bu anlamda ciddi eylemleri olan önemli ırkçı yapılardan biridir. Bu terör örgütü Afro-Amerikalıların mücadelesinde etkili olan birçok siyahi ismi vahşice katletmiş, hak ve özgürlüklerini kullanmak isteyen siyahileri susturmak ve sindirmek için sistemli bir şekilde eylemler gerçekleştirmiştir.

Siyahi düşünürlerden Booker T. Washington, siyahilerin yaşadığı ayrımcılık sorununa farklı açıdan yaklaşan bir entelektüeldi. Virginia'da bir tarlada köle olarak doğan Booker, 19. yüzyılın en etkili düşünürlerinden biridir. Başkan Theodore Roosevelt ve William Howard Taft'ın danışmanlığını da yapan Washington, siyahilerin ancak eğitim seviyelerinin yükselmesi ve ekonomik özgürlüğün kazanılmasından sonra hak mücadelelerinde başarılı olabileceklerine inandığını söylemiştir.

Washington, Alabama'da kurduğu ekonomi eğitimi veren ve devlet okullarına öğretmen yetiştiren⁴¹ Tuskegee Enstitüsü'nde endüstriyel eğitime ağırlık verdi. Burada erkek öğrencilere marangozluk ve nalbantlık, kız öğrencilere de hemşirelik ve terziilik gibi beceriler kazandırıldı. Bu okulda

yetiştirilen öğretmenler çalışmak üzere genellikle Güney'deki bölgelere gönderildi. Bu eğitim kurumunun amacı, daha önce de ifade edildiği gibi, siyahi vatandaşların sivil haklar ve benzeri sorunlarla karşılaşmadan, ekonomik anlamda üretken bireyler olarak yetişmelerine katkı sağlamaktır. Daha sonraları petrol kralı John D. Rockefeller, çelik üreticisi Andrew Carnegie ve Sear, Roebuck mağazalarının yöneticisi Julius Rosenwald gibi bir grup hayırsever, Tuskegee Enstitüsü'ne maddi kaynak aktardı. Bu sayede okulun saygınlığı ve prestiji giderek arttı ve enstitü Tuskegee Ünive rsite'si olarak eğitim faaliyetlerini sürdürdü.⁴²

Bir diğer önemli siyahi isim olan William Edward Burghardt Du Bois ise Fisk Üniversitesi'nden mezun olmuş, Harvard Üniversitesi'nden de doktora-sını almıştır. Sosyal bilimlerin etnik soruna fayda sağlayacak bilgiyi üreteceğini iddia eden Du Bois, Jim Crow Yasası, etnik çatışmalar, linç, kulluk düzeni, vatandaşlık haklarına tecavüz gibi sosyal değişimler gerektiren her türlü kötülüğün ancak protesto ve ajitasyon yöntemiyle çözülebileceğini ifade etmiştir. Bu görüşü sebebiyle döneminin en etkili siyahi düşünürü Booker T. Washington ile çatışmış ve Washington'un doğrudan siyasi çabalar yerine siyahilerin ekonomik kalkınmasının sağlanması gerektiği fikriyle uyuşmazlığa düşmüştür. *The Souls of Black Folk* adlı eserinde Du Bois, Washington'un stratejisinin siyahileri özgürlüğe kavuşturmaktan ziyade köleliği sürdürülebilir bir hale getireceğini söylemiştir. Du Bois Niagara Hareketi adlı oluşuma öncülük etmiş ancak bu hareket iç çekişmeler ve Washington'un muhalefeti nedeniyle zayıf kalmıştır. 1909 yılında siyah ve beyazlardan teşekkül NAACP'nin kuruluşunda da öncü bir rol oynamıştır. Bu örgütte beyaz Yahudiler de aktif rol almış ve NAACP'nin etkili dergisi *Kriz (The Crisis)* kurulmuştur. Bu derginin yönetimine Du Bois geçmiştir. 1910-1934 yılları arasında orta sınıf siyahlar ve çağdaş beyazlar arasında propagandacı düşüncenin yayılmasında önemli bir etkisi olmuştur. Çoğunlukla iki ırkın bütünleşmesini savunan Du Bois, *Black Folk Souls* adlı eserinde uyum ve tevazu yoluyla uzlaşmayı öngören siyah ırk ideolojisine şiddetle karşı çıkmıştır.⁴³ Niagara Hareketi, Washington'un yavaş değişimci ve uzlaşmacı politikalarına karşı

çıkarak bütün siyahi yetişkin erkek ve kadınlar için tam oy hakkı istemiştir. Du Bois ayrıca Jim Crow Yasası'na karşı da çeşitli lobi faaliyetlerinde bulunmuş ve farklı ırklara adalet ve sivil toplum temaları üzerinde durmuştur. NAACP, 1913 yılında Woodrow Wilson'un devlet hizmetinde segregasyona ses çıkarmaması, hatta müsaade etmesi üzerine Jim Crow Yasası'nın ortadan kalkması için büyük bir yasal mücadele başlatmıştır. Bu sırada Du Bois'in yönettiği *Kriz* dergisi 100.000'i aşan tirajıyla büyük ses getirmektedir. Burada Afrika tarihi ve sömürgecilik karşıtı yazılar yazan Du Bois, Pan-Afrikanizmi savunması ve daha çok da sosyalist ve Marksist düşünceleri yüzünden NAACP ile yollarını ayırmak zorunda kalmıştır. 90'lı yaşlarda hayatını kaybeden Du Bois'in kurulmasına vesile olduğu NAACP, modern çağın sivil haklar mücadelesini başlatan örgütlerinden biri olmuştur.

Marcus Garvey, 17 Ağustos 1887 tarihinde Jamaika'da doğmuş önemli bir siyahi isimdir. Kendisi çok fazla kiliseye gitmese de bir Katolik olarak inançlı biriydi. 1910 yılında Orta ve Güney Amerika'ya yaptığı seyahati sırasında buralardaki siyahilerin içinde bulunduğu kötü koşulları yakından görmüş ve çok etkilenmişti. 1912 yılında gittiği Avrupa'da da renk ayrımı yapıldığına tanık olan Garvey,⁴⁴ başarılı yaşamının önemli bir kısmını ABD'de geçirmiştir. Bir kapitalist olarak Afro-Amerikalılar ve diğer siyahilerin güç ve servet sahibi olmak için ortak çaba göstermesi gerektiğine inanmaktaydı. Bu doğrultuda Birleşmiş Zencilerin Geliştirilmesi Derneği'ni (*United Negro Improvement Association*) kurdu. Booker T. Washington'un *Up From Slavery (Kölelikten Kurtuluş)* adlı eserini okuduktan sonra kendisine şu soruları sormuştu:⁴⁵ “*Siyah adamın hükümeti nerede? Onun kralı ve krallığı nerede? Nerede onun başkanı, ülkesi, büyükelçileri, ordusu donanması ve büyük işler yapan adamları?*” Bu sorulara cevap bulamayan Garvey, bundan sonra yaptığı çalışmalarla eğittiği kişilere büyük düşünmeyi, bir zamanlar sahip oldukları harika uluslarının, krallarının ve memleketlerinin tekrar inşa edilebileceğini anlattı. Siyahilerin Amerika'nın güneyinden kuzeyine göç etmelerini ve yeni savaşı endüstrisinde fedakârca çalışmalarını isteyen

Garvey, ayrıca, milyonlarca siyahi Amerikalı arasında artan memnuniyetsizlik, huzursuzluk ve öfkeyi anlatmak için de çalıştı. Aslında 1916 yılında Amerika'ya gelen Garvey, burada Booker T. Washington ile fikir teatisinde bulunup Washington'ın Alabama'da kurduğu Tuskegee benzeri bir okulu memleketi Jamaika'da kurmak istiyordu. Ancak Garvey Amerika'ya gelmeden bir yıl önce T. Washington yaşamını yitirdi. Garvey, *UNIA Black Star Line* adında iddialı bir şirket kurdu. Şirket, siyahilerin ürettiği ürünleri dünyanın değişik bölgelerine -ki burada Afrika ve Karayipler ön plana çıkıyordu- dağıtmayı hedefliyordu.⁴⁶ Afrikalıların bir olması gerekliliği Garvey açısından çok önemli bir husustu. Ancak Güney Afrika'daki *Apartheid* rejiminin varlığı dikkate alındığında, Garvey'in Birleşik Afrika Devletler Topluluğu hayali biraz zor görünüyordu. Garvey Afrika'nın emperyalizmden ve sömürgecilikten yakasını kurtarması gerektiğini, bunun için de Afrikalı halkların birbirleriyle geliştirecekleri iş birliğinin ekonomik özgürlüklerini sağlamaları adına çok önemli olacağını düşünüyordu. Nkrumah ve Kenyatta gibi liderler de Garvey'in bu düşüncelerinden büyük ölçüde etkilenmişti.⁴⁷ Ancak Garvey'in Klux Klan'ın liderleriyle görüşme talebinde bulunması ve onlarla iş birliği içerisine girmeye çalışması, siyahi liderler tarafından sert biçimde eleştirilmesine sebep oldu. Bu eleştirileri yapanlardan birisi de Yataklı Vagon Hamalları Kardeşliği (*Brotherhood of Sleeping Car Porters*) kurucusu ve lideri olan A. Philip Randolph'tu. Randolph'un Garvey'e yönelik suçlamaları oldukça sertti. Onu beyaz ırkçılarla iş birliği yaparak siyahileri Afrika'ya gönderme planı içinde olmakla suçladı. Garvey bu tepkiler üzerine geri adım attı ve yeni ticari girişimler başlatmak için Liberya'ya temsilciler gönderdi. Garvey, Afrikalı liderler tarafından da itibar görüyordu. Ancak bu sırada talihsiz bir olay yaşadı ve posta yoluyla dolandırıcılık yapmakla suçlandı; 1925 yılında da hapse atıldı. Kendisini eleştirenler bile bu suçlamaların haksız olduğunu söylüyordu. Garvey, ABD Başkanı'nın affı ile serbest bırakıldı, ancak Amerikan vatandaşı olmadığı için ülkesi Jamaika'ya sınır dışı edildi. Her ne kadar Garvey'i eleştirse de W.E.B. Du

Bois, Garvey'e iyi dileklerini iletmış ve davasını ülkesinde sürdürmeye devam etmesi gerektiğini söylemiştir. Daha sonradan İngiltere'ye giden Garvey, burada *Siyah Adam (The Black Man)* adlı bir dergi çıkarmış fakat dergisi beklediği tirajı yakalayamamıştır. Davası için ömrünün sonuna kadar mücadele eden ve faaliyetlerini büyük bir arzu ve istekle sürdüren Garvey, 1940 yılında Londra'da vefat etmiştir.⁴⁸

Diplomasi alanında siyahilerin yetiştirdiği önemli bir akademisyen ve bürokrat olan Ralph Johnson Bunche'nin siyahi mücadele tarihindeki yeri ayrıdır. 7 Ağustos 1903 tarihinde Detroit, Michigan'da doğan Bunche, California Üniversitesi'nden mezun oldu ve Harvard Üniversitesi'nde burslu olarak yüksek lisansını tamamladı. Erken yaştan itibaren ırk ayrımcılığı konusu üzerine çalışan Bunche, sömürge dönemi Afrika'sıyla ilgili araştırmalar yaptı, oradaki uygulamalarla ABD'deki ırkçılık arasında birçok benzerlikler gördü. Howard Üniversitesi'nde Siyaset Bilimi Bölümü'nü kurdu. Yazdığı eserler ABD'deki sivil haklar hareketinin önemli başucu kaynaklarından oldu. ABD hükümeti Afrika ile ilgili danışmanlık yapması için kendisine teklifte bulundu. Bunche, bu görevi yanı sıra yazılacak olan Birleşmiş Milletler (BM) Kurucu Sözleşmesi üzerinde çalışmak üzere Dışişleri Bakanlığı'na geçti. Böylece Dışişleri Bakanlığı'nda çalışan ilk siyahi oldu. Bunche, BM'nin Özerk Olmayan Bölgeler (Koloniler) ve Vesayet Sistemi metnini hazırladı. Bu bölümler sömürge düzeninin yıkılmasında önemli temel belgeler oldu. Sömürge düzeninden kurtuluş hayalini gerçeğe dönüştürmek için çalışan Bunche, yeni kurulan BM içinde vesayet sistemini yerleştirdi. BM Sekreteryalığı görevinde de bulunan Bunche, BM Özel Filistin Komisyonu Sekreteri olarak Federal Devlet Azınlık Raporu ve Çoğunluk Bölünmesi Raporu'nu hazırladı. Çoğunluk Bölünmesi Raporu BM Genel Kurulu tarafından uygun görüldü.⁴⁹ Özellikle İsrail ile Filistin arasında gerçekleştirdiği bir dizi başarılı arabuluculuk faaliyeti, ona ulusal ve uluslararası ünün yanında Nobel Barış Ödülü'ne giden yolu açtı (1950). 1957 yılında Bunche, BM Genel Sekreteri Dag Hammarskjöld tarafından o güne

kadar siyahi bir Amerikalının uluslararası bir kuruluşta elde ettiği en iyi pozisyon olan Siyasi İşlerden Sorumlu Yardımcısı görevine atandı. 1949'dan 1971'de ölümünden kısa bir süre öncesine kadar 1956 Süveyş Krizi, 1960 Kongo Krizi, 1967 Arap-İsrail Savaşı, Yemen, Kıbrıs ve Keşmir'deki çatışmalar da dâhil birçok önemli krizde barışı koruma adına arabuluculuk görevi yürüttü. Bunche'nin uyguladığı teknik ve stratejiler bugün hâlâ BM tarafından uygulanmaya devam etmekte ve kendisi "Barışı Koruma'nın Fikir Öncüsü" (*The Father of Peacekeeping*) olarak anılmaktadır. 20 yılı aşkın süren BM tecrübesi, onu bu kuruluşla ve idealleriyle o kadar içli dışlı yapmıştır ki, *Bay BM (Mr. U.N)* olarak anılmaya başlanmıştır. Harvard Üniversitesi tarafından da hocalık yapması için davet edilen Bunche'a, Amerika'nın 69 ünlü üniversitesi fahri doktora unvanı vermiştir. Bir Amerikan vatandaşının sahip olabileceği en büyük onura da sahip olmuş ve "*Başkanlık Hürriyet Madalyası*"na layık görülmüştür. Spor ve sanat dışında o güne kadar siyahi Amerikalıların ulaşabildiği en iyi yerlere gelen Bunche, siyahiler için gurur kaynağı olmuştur.⁵⁰

1912 yılında Wilson, seçimlerin hemen arifesinde siyahi yetkililere bir mektup yazarak seçilmesi durumunda kendisine güvenebileceklerini, siyahilerin durumunu iyileştirmek için gereken her şeyi yapacağını söylemişti.⁵¹ Fakat bu vaatler yerine getirilmediği gibi federal kamu hizmetlerinde yapılan siyah-beyaz ayrımına aynı şekilde devam edildi.

Bu noktada değinilmesi gereken bir diğer husus da beyaz ve siyahi nüfus arasındaki evliliklerin yasaklanmasını öngören hukuki düzenlemedir. 1967 yılında bu alanda yaşanan gelişme *Loving v. Virginia* davası ile olmuştur. Mildred Loving adındaki siyahi bir kadın, Richard Loving adında bir beyazla evlenince kendisine "İrklar arası Evliliği Yasaklayan Yasal Sözleşme" (*Anti-Miscegenation Statue*) uyarınca bir yıl hapis cezası istemiyle dava açıldı. Fakat açılan karşı dava ile birlikte karar veren Yüksek Mahkeme, 1913-1948 yılları arasında 48 eyaletin 30'u tarafından uygulanan ırklar arası evliliği yasaklayan *Pace v. Alabama*

(1883) düzenlemesinin anayasal olmadığına hükmederek ilgili düzenlemeyi kaldırdı. Bu karar sonrası her yıl 12 Haziran günü *Loving Day* olarak kutlanmaya başlandı.⁵²

Siyahilerin sosyal alanda uğradığı ayrımcı politiklardan bir diğeri de yerleşim yerlerinin ayrı tutulmasıydı. Örneğin, siyahilerin yaşadığı yerlerde veya beyazların önceden oturup siyahilerin sonradan yerleşmeye başladığı yerlerde, konut fiyatları düşmekteydi. Bu yüzden, o yerlerdeki beyazlar da yavaş yavaş bölgeyi terk ediyordu. Kiracı olarak veya ev satın alarak bir yere yerleşmek isteyen kişi, etrafındaki ev sahiplerinin beyaz mı siyah mı olduğunu göz önünde bulundurmamak zorundaydı.⁵³ Bu uygulama siyahilerin toplum içindeki yerini gösteren önemli bir örnektir.

1962 yılında, siyahi olmasından ötürü Mississippi Üniversitesi'ne yaptığı başvurusunun kabul edilmemesi üzerine büyük bir mücadele başlatan genç insan hakları savunucusu James Meredith, yaşadığı haksızlıktan sonra üniversiteyi mahkemeye vermiştir. Federal Mahkeme üniversitenin kararını hukuksuz bulmuş ve James Meredith'in üniversiteye kayıt hakkı bulunduğuna hükmetmiştir. Bu mücadelesinden ötürü Meredith, insan hakları alanında sembol isimlerden biri olmuştur.

Afro-Amerikalılar spor ve sanat dallarında da büyük ayrımcılığa uğramalarına rağmen aralarından çok büyük yetenekler çıkmıştır. İlk ağır sıklet şampiyonu Jack Johnson (1908), ilk profesyonel futbol takımında oynayan Charles Follis (1904), basketbolcu Jackie Robinson (1947) bu isimlerden sadece birkaçıdır.

Siyahilerin ABD'deki mücadelesindeki önemli isimlerden biri de Rosa Parks'tır. Marangoz bir babanın kızı olan Rosa Parks, 4 Şubat 1913 tarihinde Alabama'da doğmuştur. Anne ve babasının boşanması sonrasında annesiyle Montgomery yakınındaki Pine Level bölgesine taşınan Rosa'ya ilk eğitimini evde annesi vermiş, Rosa daha sonra teyzesinin yaşadığı Montgomery'deki Endüstri Kız Okulu'na kaydolmuştur. Buradaki eğitiminden sonra Alabama Eyalet Zenci Öğretmen Okulu'na başlamış ancak büyükannesine ve hastalanan annesine bakmak için okulu bırakmak zorunda

kalmıştır. Rosa, 1932 yılında Raymond Parks ile evlenmiş ve hastane hizmetlisi ve hizmetçilik gibi işlerde çalışmıştır. O dönemde Amerika'daki siyahilerin %7'sinden daha azı lise diplomasına sahipken Rosa eşinin desteğiyle eğitimini tamamlamıştır. Siyahilerin oy vermesini zorlaştırmak için çıkarılan engellere rağmen otuz yaşında oy vermeye hak kazanmıştır. Eşiyle beraber oy verenler platformuna ve NAACP Montgomery şubesine üye olan Rosa, şube başkanı Edgar Nixon'un gönüllü sekreterliğini yapmış, ayrıca ırk ayrımcılığının yasak olduğu Maxwell Hava Kuvvetleri Üssü'nde çalışmıştır. Bir gün iş dönüşü bindiği otobüste beyazlara yer vermeye zorlanan Rosa Parks, yerinden kalkmamakta direnince tutuklanmış ve bu olay siyahiler arasında büyük bir kızgınlık yaratmıştır. Rosa Parks'ın tutuklanmasından sonra siyahiler otobüse binmeme boykotu başlatarak seslerini duyurmaya çalışmıştır.

Jim Crow Yasası'yla başlanan sosyal hayattaki ayrımcılığın hat safhada olduğu bu yıllarda, toplu taşıma da dâhil birçok alanda ırk ayrımcılığı uygulanıyordu. Montgomery'de de otobüslerin %75'i beyaz ırktan kişilere ayrılmıştı. Otobüste siyahların oturabileceği alanlar farklı renklerle belirlenmişti. Ancak beyazlar için ayrılan yerler dolmuşsa siyahiler beyazlara yer vermek ve hatta otobüsten inmek zorundaydı. Bu aşağılayıcı uygulamada siyahiler önden ücretlerini ödeyip otobüse arka kapıdan binebiliyorlardı. Rosa Parks olayı, bu ırkçı uygulamayla ilgili sabırları taşıran son damla oldu. Rosa Parks yine bir gün işinden çıkarak sürekli kullandığı hattın otobüsüne ön kapıdan ücretini ödeyip arka kapıdan bindi. Siyahilere ayrılmış alandaki koltuklardan birine oturdu. Otobüsün dolması üzerine aralarında Rosa'nın da bulunduğu bölümdeki siyahilere beyazlara yer vermeleri söylenerek yerlerini boşaltmaları istendi. Herkes isteksizce şoförün dediğini yapsa da Rosa sadece cam kenarına çekilmekle yetindi. Bunun üzerine şoför Rosa'nın yanına gelerek kalkması gerektiğini, aksi takdirde polis çağıracağını söyledi. Rosa'nın cevabı, "Ne isterseniz yapabilirsiniz" oldu. Bunun üzerine Rosa Parks, Montgomery yasaları uyarınca tutuklandı. Bu haber hızla yayıldı ve siyahilerin geniş çaplı protestolarına

sebebi oldu. Rosa Parks eylemleri ülkenin her yanına yayıldı. Bu olaydan sonra Martin Luther King, Montgomery otobüs boykotunu başlattı ve Rosa'nın davasının siyahilerin gördüğü ayrımcılığın en açık örneği olduğunu söyledi. Siyahiler toplu taşıma araçlarını kullanmayınca otobüs şirketleri yolcularının %75'ini kaybetti ve zarar etmeye başladı. Bazıları bunu terörist bir eylem olarak bile niteledi. Otobüs şirketleri gördükleri zarar karşısında daha fazla direnemeyerek otobüslerdeki ırkçı uygulamayı kaldırdı.⁵⁴

Rosa Parks olayı ile birlikte siyahi bir papaz olan Martin Luther King'in ayrımcı politikalara karşı başlattığı mücadele öne çıktı. *I have a dream!* (Bir hayalim var!) temalı müthiş konuşmasıyla özgürlüğün ve eşitliğin bir Amerikan gerçeği olacağını söyleyen King'in bu konuşması, Amerikalılar arasında büyük heyecan yaratmıştı. Irkçı bir düzeni daha bütünleştirici bir yapıya dönüştürme çabasında olan King'in iş ve özgürlük adına siyahilerin vatandaşlık haklarını şiddet içermeyen yöntemlerle savunması, ABD'deki ırkçılıkla mücadele tarihinde önemli bir yere sahiptir. King, hayatının neredeyse her aşamasını siyahilere karşı uygulanan ayrımcı politikalarla mücadeleyle geçirmiştir. Rosa Parks olayından sonra başlatılan eylemlerde de onun öncülüğü çok etkili olmuştur. Rosa Parks olayı sonrasında uygulanan başarılı Montgomery otobüs boykotundan sonra King, yol arkadaşlarıyla beraber Hristiyan Liderlik Konferansı'nı kurmuştur. Bu yapı, NAACP örgütünden daha agresif bir yöntem benimsemiştir. Bu dönemde yapılan eylemlerden birinde, Howard Üniversitesi'nden bir grup öğrenci, bir mağazanın restoranına giderek sadece beyazlar için ayrılan koltuklara oturmuş, yemek siparişleri alınmamasına rağmen etrafa rahatsızlık vermeden burada oturmaya devam etmişti. Ertesi gün yine 20 siyahi öğrenci, gruplar halinde restorana giderek aynı şekilde oturdu. Öğrenciler gayet sakin bir halde oturuyordu; kimisi kitaplarını çıkartıp ders çalışıyordu. Bu oturma eylemlerinin dünyada başka birçok örneği oldu. King'in de Nashville Hristiyan Liderlik Konseyi ile bu doğrultuda planladığı eylemler vardı. Bilhassa Hindistan'da misyonerlik görevi yürüten ve şiddet içermeyen eylemler yöntemini

uygulayan Papaz Lawson'u Güney'e davet ederek kendisine ihtiyaçları olduğunu söyledi. King, haklarını şiddet içermeyen eylemlerle savunabileceklerini öğrettiği çok sayıda öğrenci yetiştirdi. Bu öğrenciler gelecekte sivil haklar hareketinde ön plana çıkacaktı. Şubat 1960'ta ülke çapında oturma eylemleri yapılıyordu. Nashville eylemcileri de harekete geçmişti. Bu silsile devam ederken restoranlarda eylem yapanlar tutuklandı. Eylemciler toplum düzenini bozmak suçundan para cezalarına çaptırıldı, ancak onlar bu cezaları ödemek yerine hapis yatmayı tercih ettiler. Bu sakin eylemlerin ardında King'in imzası vardı. Nashville'deki azimli eylemcilerin şiddet içermeyen eylemleri ve onların şiddet yanlısı muhalifleri arasında müthiş bir zıtlık söz konusuydu. Öyle ki, siyahilere karşı şiddet içeren cevaplar veren herkesin imajı gün geçtikçe yerle bir olmaya başlamıştı. Bu durum karşısında ayrımcılığı daha fazla sürdüremeyen iş yerleri, 10 Mayıs 1960 tarihi itibarıyla siyahilere yemek servisi yapmaya başladı.⁵⁵

28 Ağustos 1963'te çok önemli bir gelişme daha yaşandı ve Amerikalı siyahilerin sembol ismi ve sivil haklar savunucusu Martin Luther King öncülüğünde, Washington Anıtı'na bir yürüyüş düzenlendi. Yürüyüş ABD'nin dört bir yanından 250.000 kişi katıldı.⁵⁶ Bu yürüyüş katılanların neredeyse yarısını beyazların oluşturması ise son derece dikkat çekiciydi. King, bu yürüyüşten bir yıl sonra Nobel Barış Ödülü'ne layık görüldü ve aynı yıl ABD'de sivil haklarla ilgili bazı olumlu gelişmeler yaşandı. 1964-1965 yıllarında siyahilerin diğer Amerikalılarla eşit olduğunu öngören Sivil ve Siyasi Haklar Yasa Tasarısı kabul edildi (*Civil Rights Act, Voting Rights Act*) ve Amerika'nın birçok eyaletinde siyahilerin oy kullanmasını engelleyen düzenlemeler kaldırıldı. Ancak bu başarılı sonucun mimarı sayılan Martin Luther King, bir otelin balkonunda boğazından vurularak öldürüldü. ABD Başkanı Johnson bu olay sonrasında ulusal yas ilan etti.⁵⁷ Fakat King ve sonrasında yapılan bütün iyileştirmelere rağmen, örneğin oy verme işlemlerinde ve seçmen kütüğüne isim yazdırmada, siyahiler bazı sıkıntılar yaşamaya yine devam etti.

Siyahilerin en çok ses getiren iki direnişi, *Özgürlük Gezileri* ve *Albany Hareketi* olmuştur. *Özgürlük Gezileri*'nde otobüslere doluşan özgürlük yanlıları, seyahat esnasında birçok saldırıya maruz kalmış, hatta hayati tehlikeler atlatmıştır. Ancak, "*Şiddetle karşılaşsak hiçbir şekilde karşılık vermeden bu şiddeti kabul edeceğiz.*" diyerek, uğradıkları saldırılara rağmen yollarına devam etmişlerdir. Özgürlük yolcuları sonunda büyük bir zafer kazanmış ve Jim Crow Yasası uygulamaları, otobüs terminalleri ve trenlerde etkisini büyük ölçüde yitirmiştir.

Siyahilerin ayrımcılığa yoğun olarak uğradığı yerlerden biri de Albany idi. William G. Anderson, buradaki ayrımcılığa karşı Albany Hareketi'ni oluşturdu. Anderson, Martin Luther King ve Papaz Ralph Abernathy ile tanışmıştı. Kurduğu Albany Hareketi ile King'in de desteğini alarak kamuoyunun dikkatini çekmek istiyordu. Şiddet içermeyen eylemlerin ülkenin her yanına yayıldığı bu günlerde, şiddet yanlısı Albany Polis Şefi Laurie Pritchett'in siyahilere uyguladığı şiddet, basında geniş yer aldı. Bu durum Amerikalıların Jim Crow Yasası'na olan nefretini daha da arttırmıştı. Oluşan tepkiler üzerine polisler eylemcilere herkesin önünde şiddet uygulamayı bırakmıştı; ancak onları tutuklayıp hapishanelere doldurmaya çalışıyorlardı. Bu sırada Albany'e birkaç kez gelen King, şehirdeki huzuru bozduğu gerekçesiyle tutuklandı ve Papaz Abernathy ile birlikte hapis cezasına çarptırıldı. Eylemlerinden umdukları sonucu alamayan 2.000 kişilik bir siyahi grup, 24 Temmuz 1962'de Albany polisine ve Georgia otoban devriyesine saldırdı. Polis Şefi Pritchett için fırsat doğmuştu, "Gördünüz mü şiddet karşıtı olanları" diyerek alay ediyordu. Olaylar karşısında derhal önlem almaya çalışan King, eylemciler üzerinde etkili olamayınca Albany'i terk etmenin daha uygun olacağına karar verdi ve bayrağı oradaki diğer sivil haklar hareketlerine devrederek bölgeden ayrıldı.⁵⁸

Benzer bir durumun yaşandığı yerlerden biri de Birmingham oldu. O dönemde Birmingham ABD'nin ayrımcı politikalarının en ağır uygulandığı yerlerden biriydi. Buradaki siyahiler de ayrımcı politikalara karşı King'in taktiklerini

uyguluyor ve restoranlarda oturma eylemleri yapıp, şehir merkezlerindeki işletmeleri boykot ediyorlardı. Ancak adeta Güney'in bağınazlık sembolü olan Birmingham Polis Şefi Bull Connor, sivil haklar hareketinin adının geçmesine bile müsaade etmiyordu. Connor siyahilerin eylem yapmasına izin vermeyeceğini, gerekirse hapishaneleri tamamen dolduracağını söylüyordu. Ancak Connor, Pritchett kadar uyanık ve zeki değildi. Boykotlar sonrasında birçok kişi tutuklandı. King burada 6-18 yaş aralığındaki çocukların özgürlük yürüyüşü yapmasını sağladı. Bunun üzerine Connor, 959 genç eylemciyi tutukladı ve her yer polisler tarafından tutulmaya başlandı. Polisler siyahi kadınları acımasızca tekmeliyordu. Birmingham'daki iş dünyası, sosyal bir kargaşaya sürüklendiklerini görerek olaylardan duyduğu rahatsızlığı dile getirmeye başladı. Ancak Connor ısrarla eylemcileri tutuklamaya devam etti. Her yerde ayrımcılık yasasının uygulanması için çaba sarf ediyordu. Olaylara Birmingham belediye başkanı da tepki göstermeye başladı, hatta ayrımcılık yasasını uygulayan iş adamlarını korkak hainler diye suçladı. Belediye başkanının bu açıklaması Connor'ı ürkütmüştü.⁵⁹ Bu arada Birmingham'daki Afro-Amerikalıların kilisesine atılan bir bomba sonucu dört siyahi kız çocuğu hayatını kaybetti. Daha sonra Afrikalılara yönelik birçok öldürme ve sindirme eylemi daha yaşandı. Ancak bu olayların faillerine ve Klu Klux Klan örgütüne yönelik düzgün bir adli bir soruşturma dahi yapılmadı.⁶⁰ Birmingham'daki olaylar ülke medyasında da geniş yankı buldu ve Connor'un gün geçtikçe artan şiddeti ülke medyasını da rahatsız etti. Sonuç olarak bütün bu yaşananlar 1964 Sivil Haklar Yasası'nın kabulüne giden yolu açan olaylar oldu.

Medgar Evers adındaki siyahi sivil haklar eylemcisinin trajik bir suikasta kurban gidişi, o günlerde ülke gündemini sarsan bir diğer olay oldu. 1925 yılında Mississippi'de doğan Evers, orduya yazılarak ABD adına 2. Dünya Savaşı'nda asker olarak görev yaptı. Savaş dönüşünde resmî makamlar onu ve beş arkadaşını siyahi oldukları için dışladı. Bütün olumsuzluklara rağmen mücadeleden vaz geçmeyen Evers, Alcorn Devlet Üniversitesi İşletme Bölümü'nü bitirdi. Sınıf arkadaşı Myrlie

Beasley ile 1951 yılının Mayıs ayında evlenen Evers, Mississippi'nin Mound Bayou bölgesine taşındı. Evers burada siyahi bir doktor olan ve bir sigorta şirketi de bulunan iş adamı T.R.M. Howard'ın yanında işe başladı. Howard aynı zamanda Zenci Liderliği Bölgesel Konseyi'nde (*Regional Council of Negro Leadership*) başkanlık görevini yürütüyordu. Bu kuruluştaki aktif olarak yer alan Evers, siyahilere sosyal hayatta uygulanan ayrımcılıklara karşı etkin eylemlerde bulundu. Bu sırada Mississippi Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne başvurdu. Ancak başvurusu siyahi olmasından dolayı reddedildi. Bu ret sonrası NAACP, ülkedeki ayrımcılığın önemli bir örneği olarak Evers'e yapılan ayrımcılığı gündeme taşıdı. *Brown Eğitim Kurulu Davası* ile bu uygulamaların hukuksuz olduğuna karar verildi. Evers 1954'ün Aralık ayında NAACP'nin ilk saha kâtibisi oldu.⁶¹ Mississippi eyaleti *Brown Eğitim Kurulu Davası*'nın ayrımcılığı kaldıran kararına tepki gösterdi ve siyahilerin entegrasyonuna karşı çıktı. Evers, Mississippi Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne olan başvurusunda ret olsa da başka siyahilerin bu okula kayıt yaptırmak amacıyla gösterdiği gayreti destekledi. Evers, aynı şekilde Hava Kuvvetleri'nden gazi olan James Meredith'in bu okula başvurusunda gösterdiği çabaları da destekledi. Ancak bu karar eyalet yetkililerini çileden çıkardı ve çatışmalar başladı. Bu çatışmalarda iki kişi hayatını kaybederken yüzlerce kişi de yaralandı. James Meredith, olaylar durulduktan sonra okuluna başladı. Bu arada Evers'in Meredith için gösterdiği çaba, ırkçılar nezdinde ona duyulan nefreti daha da arttırdı. Evers zaten saha kâtipliği görevi sebebiyle şiddete uğrama tehlikesi olan birisiydi. Onun başlattığı Mississippi'nin Jackson şehrindeki boykot ve oturma eylemlerinin çapından NAACP bile endişe duyuyordu. Evers artık Martin Luther King'in oluşturduğu sivil haklar hareketine benzer Jackson Hareketi'ni oluşturmuştu. Siyahilerin de polislik yapabilmesi, siyah ve beyazların eşit temsile sahip olduğu bir komitenin kurulması, mağazalarda ayrımcılığın kaldırılması ve beyazların hizmet verdikleri siyahilere daha nazik davranması gibi talepleri vardı. Evers, siyah veya beyaz demeden bütün

Mississippililerin temel insan haklarına sahip olmasını, daha da önemlisi etnik ve ırk kökeni ne olursa olsun herkesin insan onuruna yaraşır bir yaşam sürmesini, bu ilkeyi ahlaki bir yükümlülük olarak benimsenmesini istiyordu; bütün hayatını bu amaç üzerine geçirmişti. 1963 yılı boyunca siyahiler eşitlik için çabalarını arttırmış ve devlet erkânından çeşitli kuruluşlara yönelik şiddet içermeyen eylemleri nedeniyle büyük destek almışlardı. Mississippi’de bu tür eylemler arttıkça, ayrımcı beyaz gruplar arasındaki gerginlik de tırmanıyordu. Birmingham’ın 1963 yılında sonlanan ırkçı şehir unvanını yavaş yavaş Mississippi devralıyordu. Ulusal basında kent, ırkçı uygulamalarıyla ün salmaya başlamıştı.⁶² Evers ve arkadaşlarının mücadelesi ise hız kesmeden devam ediyor ve aralarında çocukların da bulunduğu göstericiler, yürüyüşler yapıyordu. Bu gösteriler bir nevi Evers’in kararlılığının tezahürüydü. Evers bu gösterilerin yanı sıra televizyon programlarına da çıkıyor, bu ise ırkçı beyazları ziyadesiyle öfkeliyordu. Defalarca öldürülme istenen Evers’in otomobiline bomba atıldı, üzerine araç sürülerek ezilmek istendi. Bütün bu suikast girişimlerinden kurtulan Evers, 12 Haziran 1963 gecesi evinin yakınında pusuya düşürüldü ve arabasından indiği sırada açılan ateş sonucu yaşamını yitirdi. Onun öldürülmesi Amerika’da kitlesel gösterilere sebep oldu. Katil zanlısı Byron De La Beckwith ise iki kez mahkemeye çıkarıldı ve her seferinde beyazlardan oluşan mahkeme tarafından salıverildi. Ancak Evers’in dostları onun mücadelesini devam ettirdi. Geç de olsa, 30 yıl sonra, Beckwith tekrar yargılanarak ömür boyu hapis cezasına çaptırıldı. Beckwith, 2001 yılında hapiste öldü.⁶³

1963 yılında Martin Luther King’in düzenlediği ve “Birmingham Eylemleri” olarak bilinen eylemler, sıkça protestocularla polisin çatışma görüntülerine sahne oldu. Bu eylemler sırasında, özellikle polisin sert uygulamaları, kamuoyunda ulusal çapta ciddi bir rahatsızlık yarattı ve siyahilerin mücadelesinde önemli bir ivme yakalanmasına katkı sağladı. Yine sivil haklar hareketi liderlerinden Medgar Evers’in öldürülmesi, aynı yıl eylül ayında Birmingham kentinde siyahilere ait bir kilisenin bombalanması sonucu dört kız çocuğunun hayatını kaybetmesi,

yaşanan bütün protestolar ve şiddet olayları 1964 *Sivil Haklar Yasası’nın (Civil Rights Act)* doğmasında etkili oldu.

Bu yasa ile birlikte istihdam yapılırken ırk, renk, din ve milliyete dayalı ayrımcılığın yasaklanması ve bu yasanın denetlenmesi amacıyla da Temsilciler Meclisi’nin yetkilendirmesiyle Eşit İstihdam Fırsatı Komisyonu (*Commission on Equal Employment Opportunity*) kurulmuştur (Madde VII).⁶⁴ Bu maddenin yanı sıra, seçmen kayıt şartlarında da eşit olmayan uygulamaların yasaklanması (Madde I), kamuda ırk ayrımının yasaklanması ve bu doğrultuda mağdur kişilere dava açma yetkisi ve yine ABD Başsavcısı’na davalara müdahale etme izni verilmiştir (Madde II). ABD Başsavcısı’nın bu yetkisinin yanında kamuda ayrımcılık olması durumunda bu tür uygulamaların ivedilikle sonlandırılması amacıyla -mağdur kişinin dava açma gibi bir imkânı olmasa bile- ABD Başsavcısı’nın dava açma yetkisi bulunmaktadır (Madde III).

Eğitimde devlet okullarında ayrımcılığın önlenmesi amacıyla da Başsavcı’ya dava açma yetkisi tanınmıştır.⁶⁵ Buradaki amaç *Brown-Eğitim Kurulu Davası*’ndaki yavaş işleyişi hızlandırmaktır (Madde IV). Son olarak yasa, hükümete, ayrımcılık içeren ve her türlü federal finans desteği alan bütün program ve etkinliklerden desteğini çekme yetkisi vermektedir (Madde VI).⁶⁶

1965 yılında Oy Kullanma Yasası’nın (*Voting Rights Act*) hayata geçmesi, siyahilerin sözde var olan oy kullanma hakkını engellemek için bin dereden su getiren uygulamaları da sonlandırılıyordu. M. L. King’in *The Shame and The Promise* adlı eserinde Güney eyaleti Selma’da siyahilerin çoğunlukta olduğu yerlerde artık klasik hale gelen oy kullanılmasını engelleme girişimlerinin nasıl yapıldığı yazıyordu. King, okuma-yazma testleri, vergi alma gibi uygulamaların üstüne oy kullanmaya giden siyahilerin hakaret, saldırı ve benzeri türlü yollarla yıldırılmaya çalışıldığını anlatılıyordu.

Ayrımcılığa karşı verilen mücadeleler devam ederken Selma’dan Montgomery’e yapılan yürüyüş sırasında polisin şiddetli saldırılarına maruz kalan eylemciler, Martin Luther King’in

fevkalade öncülüğü ve motivasyon dolu konuşmaları sayesinde yürüyüşlerini devam ettirdi. Şiddet yanlısı polis ve yöneticiler bu direniş karşısında adeta köşeye sıkışmıştı. Yürüyüş ülkenin dikkatini o bölgeye kilitledi. Şiddet içermeyen eylemlerin belki de en başarılı örneklerinden biri yaşanıyordu.⁶⁷ Yukarıda da ifade edildiği üzere, Selma'da siyahiler açısından iki önemli sorun bulunuyordu: oy vergisi ve okuma-yazma bilmeyen siyahilerin oy kullanamayacağı uygulaması. Her ne kadar verginin herkese eşit bir biçimde uygulandığı iddia edilse de zaten çok yoksul olan siyahilerin birçoğu bu vergiyi ödeyemediği için oy kullanamıyordu. Vergiyi ödeyenlerin önündeki engeller yine bitmiyordu. Oy kullanmak isteyen siyahilere sözlü ve yazılı sınav yapılıyor ve sınavlarda en zor sorular soruluyordu. Hatta bazı eyaletlerde önceden kayıtlı bir seçmenin kefaleti isteniyordu. Dışlanma korkusu da az sayıdaki siyahi seçmen ile çok sayıdaki beyaz seçmenin kefalet vermesini engelliyordu. Bu yolla da siyahilerin oy kullanması engelleniyordu.⁶⁸ Vergi ve okuma-yazma zorunluluğu uygulaması, ABD Anayasası'nın 24'üncü değişiklik maddesi ile kaldırıldı, iki yıl sonra Yüksek Mahkeme kararıyla da ilgili maddenin kapsamı eyalet ve yerel seçimleri de kapsayacak şekilde genişletildi. Yasa, 26 Mayıs 1965'te 77'ye 19 oyla Senato'dan geçti. Bir aydan daha uzun süre tartışıldıktan sonra, Temsilciler Meclisi 333'e 85 oyla yasayı onayladı. Başkan Johnson, 6 Ağustos'ta Martin Luther King ve diğer sivil hak liderlerinin katıldığı bir törende yasayı imzaladı.⁶⁹

1992 yılında Afro-Amerikalı Rodney King'in yaşadığı olay ise Los Angeles'ta bir etnik çatışmaya neden oldu. İddialara göre arabasıyla aşırı hız yapan King, Los Angeles polisi tarafından durdurulmuş ve çıkan tartışma sonucu polisler King'e şiddet uygulamıştı. O sırada bir görgü tanığı da bu olayı kayıt altına almıştı. Ancak mahkeme, kayıt altına alınmış görüntülere rağmen dört polisten üçünü serbest bıraktı. Bu karar ABD'de büyük yankı uyandırdı ve olay etnik bir gerilime sebep oldu. Los Angeles'taki çatışmalarda 53 kişi öldü, 200'ü aşkın kişi yaralandı ve 800 bina ateşe verildi. Olaylar güvenlik güçlerinin

sert müdahalesi sonrasında bastırılabilirdi. Tekrar toplanan California Yerel Mahkemesi durumu bir kez daha ele aldı ve King'in insan haklarının ihlal edildiği yönünde karar verdi. Bu kararla dört polisten ikisi serbest kalırken, ikisi tutuklanarak cezaevine gönderildi.⁷⁰

2006 yılında *Pozitif Ayrımcılık (Affirmative Action)* olarak adlandırılan bir politika izlenmeye çalışılmış ve bu politika uyarınca kurumlara alımların hizmet verilen halkın demografik yapısı göz önünde bulundurularak yapılmasına karar verilmişti. Örneğin, okullara alınan kayıtların öğrencilerin ikametgâh adresi, okulun kapasitesi, rastgele seçim ve kökene dayalı seçim gibi unsurlar dikkate alınarak yapılması uygulamasına geçilmişti. Fakat siyahi öğrencilerin alımında %15'in altına, %50'nin ise üzerine çıkılamayacağı belirtilmişti. Bunun üzerine James Meredith ve bazı veliler, planın ırki olarak ayırım yapmasının 14'üncü anayasal düzenlemenin eşitlik ilkesine aykırı olduğunu savunarak bu politikayı uygulayan bir okulu mahkemeye verdi. Bunun üzerine yerel mahkeme, ilgili okulun uygulamasının yerinde ve yasal olduğuna hükmederek okulun gerekli toplumsal harmoniyi sağlama adına zaruri olarak bu yola başvurduğunu bildirdi. Aynı zamanda söz konusu planla öğrenci alımlarında belli bir sayı belirlenmesine rağmen, bu sayılarda esnek davranıldığı ve bu konuda sabit bir rakamın öngörülmediği belirtildi. Bu olayda Temyiz 6'ıncı Daire Mahkemesi de yerel mahkemenin kararını destekledi.⁷¹ Bunun üzerine Meredith, Yüksek Mahkeme'ye başvurdu. Davaya bakan Yüksek Mahkeme beş olumlu, dört olumsuz oyla, 14'üncü yasal düzenlemenin eşitlik ilkesine aykırı olduğuna ve okul kayıt şartlarının da anayasaya aykırı olduğuna hükmetti. Başyargıç John Roberts yaptığı açıklamada ırka dayalı ayırımı kaldırmanın yine ırka dayalı ayırım yaparak mümkün olamayacağını söyledi. Bu tür kökene dayalı değerlendirmelerin ancak üniversite kayıtlarında mümkün olabileceğini ifade etti. Bu bağlamda, kayıtlarda belli kotalar konulmasıyla somut, elle tutulur bir toplumlar arası harmoni oluşturulması yerine, yine demografik kaygılarla hareket edilmiş olacağı belirtildi.⁷²

Devlet kademesinde önemli pozisyon elde eden siyahi isimlerden bir diğeri de Alabama-Birmingham doğumlu Condoleezza Rice'dır. Rice, eski Başkan George W. Bush'un Ulusal Güvenlik Danışmanlığı'nı yaptıktan sonra 2005 yılında ABD Dışişleri Bakanı olarak atandı. 2008 yılındaki Amerikan seçimlerinde İngiliz kökenli Amerikalı beyaz bir annenin ve Kenya kökenli Müslüman siyahi bir babanın çocuğu olarak doğan Chicago senatörü Demokrat Barak Hüseyin Obama ile Cumhuriyetçi aday Senatör McCain yarıştı. Amerikan tarihine damgasını vuracak olan ve bütün dünyanın dikkatle takip ettiği bu seçimler, siyahi aday Obama'nın ABD'nin 44'üncü başkanı olmasıyla sonuçlandı.⁷³ Obama'nın başkan seçilmesi, ABD'nin ırk ayrımında aldığı yolu göstermesi bakımından son derece önemlidir.

Obama ile birlikte 2009 yılının Şubat ayında ABD tarihinde ilk defa bir başsavcı siyahiler arasından seçildi. Eric H. Holder, 1976 yılında Colombiya Hukuk Fakültesi'nden mezun olmuş ve devlet kademelerinde birçok başarılı görevde bulunmuştu. Sonrasında Amerika'da Columbiya Yerel Başsavcısı olarak görev yapan Holder, ABD'nin 82'inci başsavcısı olarak yemin edip göreve başladı.⁷⁴ Eric H. Holder'ın başsavcılıktan istifa etmesinden sonra Obama 8 Kasım 2014 tarihinde bir diğeri siyahi isim Loretta E. Lynch'i başsavcılık için aday gösterdi. Harvard Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden onur derecesiyle mezun olan Lynch, kariyerinde birçok davayı başarıyla çözmüş bir isim olarak tanınmaktadır.⁷⁵ Lynch'in başsavcılık görevine atanması, Cumhuriyetçilerin Lynch'in Obama'dan bağımsız kararlar alamayacağı yönündeki itirazlarına rağmen, 56'ya 43 oyla Senato tarafından onaylandı. Böylece Lynch, başsavcı seçilen ilk siyahi kadın olarak ABD tarihindeki yerini aldı.⁷⁶

2012 yılındaki ABD Başkanlık seçimlerinde tekrar aday olan Obama, kendi dönemindeki ciddi ekonomik sorunlara rağmen Cumhuriyetçi rakibi Mitt Romney'i mağlup ederek ikinci kez seçilmeyi başardı. Obama ilk döneminde Irak'taki Amerikan askerlerinin çekilmesi, Bin Ladin'in yakalanması, bazı ekonomik sorunların düzeltilmesi gibi icraatlar gerçekleştirdi. Aynı zamanda Rusya

ile silahsızlanma anlaşması imzaladı ve İran'a karşı yapılacak harekâtı desteklemeyerek İsrail'in müdahaleci tavrına karşı durdu. Ayrıca Pekin'in İran'a karşı yapılacak ambargoya uymasını da sağladı. Obama yönetimi daha sonra zorlayıcı diplomatik ve ekonomik baskılarla İran'ın direnme gücünü büyük ölçüde zayıflattı ve İran, müzakere masasına oturmak zorunda kaldı.

İsrail ve Yahudi lobisinin baskılarına rağmen Obama yönetimi müzakereleri uluslararasılaştırmış ve müzakerelere çok taraflı bir görünüm kazandırmıştır. Bu anlaşma ile birlikte 10 yıllık veya 15 yıllık sürelerle nükleer enerji üretimine kısıtlamalar getirilmeye çalışılmıştır. Örneğin İran'a 15 yıl boyunca yüksek zenginleştirilmiş uranyum üretmemesi, 10 yıl boyunca gelişmiş santrifüjler kullanmaması, 15 yıl boyunca ağır su reaktörü kurmaması gibi koşullar getirilmiştir. Bunun yanında BM denetçilerinin de ülkede denetleme yapabilmesine imkân sağlanmış ve İran'ın bu konuda tam bir iş birliği içinde olması karara bağlanmıştır. Yine anlaşma uyarınca İran, nükleer silah üretimi için gerekli düzeye gelmemeyi taahhüt etmiştir. Örneğin bu kapsamda plütonyum zenginleştirmeye hiçbir zaman başlamaması, nükleer tesislerinin bir kısmını kapatması, bir kısmını dönüştürmesi ve yeni nükleer tesis inşasına girişmemesi kararlaştırılmıştır.⁷⁷

Amerika'daki siyahi nüfusun son yıllardaki sosyoekonomik durumu incelendiğinde çok da parlak bir tablo ile karşılaşmamaktadır. Her ne kadar Amerikan yasaları siyahi nüfus için pozitif ayrımcılık öngörse de maalesef siyahi nüfusun işsizlik oranı beyaz nüfusun iki katıdır. 2013 Haziran verilerine göre siyahilerdeki işsizlik oranı %13,7 iken beyazlarda bu oran %6,6 olarak kaydedilmiştir. 16-19 yaş arası siyahi nüfusun işsizlik oranına %43,3 iken, beyazlarda bu oran %20,4 seviyelerindedir.⁷⁸

ABD'de polisin siyahi Amerikalıları öldürme olayları yoğun olarak yaşanmaya devam etmiş, bu durum şiddete varan gösterilerle protesto edilmiştir. Son olarak Philando Castile ve Alton Sterling adındaki iki siyahinin öldürülmesi üzerine başlayan protestolarda, iki keskin nişancının

düzenlediği saldırı sonucunda beş polis öldürülmüş, altı sivil yaralanmıştır. Bu olaydan sonra ABD karışmış ve büyük gerginlikler yaşanmıştır. Hasılı, siyahilere karşı uygulanan polis şiddeti, Amerika'da hâlâ önemli bir sorun olarak varlığını devam ettirmektedir.⁷⁹

SONUÇ

Bu çalışmada ilk olarak 1619 ve sonrasında, siyahi nüfusun Amerika kıtasına göçünden başlayarak siyahilerin sosyoekonomik ve siyasi durumları incelenmiştir. Daha sonra özellikle güneydeki tarım alanları başta olmak üzere birçok sektörde artan ihtiyaca paralel olarak çok sayıda insanın Afrika'dan gemilerle köle olarak Amerika kıtasına getirilmesi ve köleliği meşrulaştıran yasal düzenlemelerden bahsedilmiştir. Ardından Kuzey ve Güney eyaletleri arasında yaşanan iç savaştan ve iç savaş öncesi ve sonrasında Lincoln'un köleliğin kaldırılması için göstermiş olduğu kararlı tutumundan bahsedilmiştir.

ABD'de yaşanan iç savaş ve sonrasında köleliğin kaldırılması, siyahilerin sorunlarını tam olarak çözememiş ve insanlar sosyoekonomik, hukuki ve siyasi alanda birçok ayrımcılığa uğramaya devam etmiştir. Bu sıkıntıların sonlanması zorlu bir süreci ve uzun süren mücadeleleri gerektirmiştir. Siyahilerle ilgili hukuksal alanda 14 ve 15'inci anayasal düzenlemeler gibi birçok iyileştirici adım atılmıştır. Bu yasal düzenlemelerin hemen hepsi siyahilerin maruz kaldığı ayrımcılık sürecinde verdikleri mücadeleler sonucu olmuş, hak ve hürriyetlerin kazanılması uzun zaman almıştır. Örneğin, ilk siyahi üniversite öğrencisi James Meredith'in üniversiteye girmek için ortaya koyduğu çabalardan tutun da otobüste uğradığı ırkçılık karşısında kararlı davranarak direnen Rosa Parks'ın yaşamış olduğu olaya kadar, siyahiler hak ve hürriyetlerini kazanabilmek için son derece meşakkatli zamanlardan geçmiştir. Tabii bu sürecin en dramatik boyutu da verilen hak mücadelesi sırasında hayatını kaybeden, cinayetlere kurban gidenlerdir. Bunlardan biri olan Nobel ödüllü insan hakları savunucusu Martin Luther King'in siyahilerin davasına yapmış olduğu katkılar, siyahilerin

durumunu düzeltmede katalizör işlevi görmüş ve birçok yasa tasarısı o dönemde çıkmıştır.

ABD'deki siyahilerin son çeyrek yüzyılda karşı karşıya kaldığı ayrımcılık olaylarından biri de 1991 yılında yaşanmıştır. Siyahi Rodney King'in maruz kaldığı polis şiddeti karşısında açılan dava, var olan tüm delillere rağmen polis memurlarının suçsuz bulunmasıyla sonuçlanmıştır. Bu karar büyük Los Angeles olaylarına sebebiyet vermiş ve siyahiler yaşadıkları ayrımcılık politikalarını protesto etmişlerdir. Esasen Rodney King olayında yaşananların benzerleri günümüzde hâlâ yaşanmaya devam etmekte ve bu konu ABD açısından önemli bir sorun olarak varlığını sürdürmektedir.

ABD tarihinde ilk siyahi başkan adayını Barak Obama'nın Amerikan Başkanlık seçimlerini kazanması, ülkede büyük heyecana sebep olmuş ve ayrımcılık politikalarına karşı elde edilen büyük bir başarı olarak gösterilmiştir. Obama'nın seçilmesi, ABD'nin ırk ayrımcılığında geldiği noktayı göstermesi açısından önemlidir. Her ne kadar söylenese de ABD tarihinde ilk kez bir başsavcının siyahi Amerikalılar arasından seçilmesi ve sonrasında yine siyahi bir kadının başsavcı olması da ülke tarihi açısından çok önemli gelişmelerdir.

Son olarak halihazırda gündemi meşgul eden siyahilere yönelik polis şiddeti ve bu durumun yol açtığı olayların, esasen siyahilerin günümüz Amerika'sında yaşadıkları işsizlik sorunu ve ekonomik problemlerden kaynaklandığını söylemek yanlış olmayacaktır. Ülkede hukuki ve ekonomik sorunların çözümü için atılacak adımların yanı sıra siyahiler lehine uygulanacak pozitif ayrımcılık politikalarının, toplumsal huzurun sağlanmasında önemli psikolojik etkileri olacağı da muhakkaktır. Keza yasal düzenlemeler anlamında elde edilebilecek hakların birçoğu zaten kazanılmış durumdadır. Bu noktada, toplumların entegrasyonunu sağlayacak gerçekçi politikalar izlenmesi ve beyazları siyahilerle eşit koşullarda yaşamaya ikna edecek inisiyatifler oluşturulması da ayrıca önem arz etmektedir.

Sonnotlar

- ¹ W.C. Wagley, "The Situation of the Negroes in the United States of America", *International Social Science Bulletin*, Vol. IX, No. 4, Paris, 1957, s. 428.
- ² Maurice R. Davie, "Negros in American Society", McGraw-Hill Book Company, New York, 1949, s. 19.
- ³ *Nihayet Özgürüz*, ABD Dışişleri Bakanlığı Uluslararası Bilgilendirme Dairesi Yayını, 2008, s. 4.
- ⁴ *Nihayet Özgürüz*, s. 5-7.
- ⁵ Wagley, "The Situation of Negroes in the United States of America", s. 18.
- ⁶ *Nihayet Özgürüz*, s. 5.
- ⁷ *Nihayet Özgürüz*, s. 5-6.
- ⁸ Antoinette G. vab Zelm, "Hope Within a Wilderness of Suffering: The Transition from Slavery to Freedom During the Civil War and Reconstruction in Tennessee", Tennessee Civil War National Heritage Area, <http://www.tn4me.org/pdf/TransitionfromSlaverytoFreedom.pdf>, s. 3.
- ⁹ *Nihayet Özgürüz*, s. 10.
- ¹⁰ "Garrison and Douglass: Friendship and Estrangement", Pilgrim Pathways: Notes for a Diaspora People, <https://pilgrimpathways.wordpress.com/2010/07/29/garrison-and-douglass-friendship-and-estrangement/>
- ¹¹ Russell Freedman, *Abraham Lincoln and Frederick Douglass: The Story Behind an American Friendship*, Houghton Mifflin Harcourt, New York, 2002, s. 3.
- ¹² *Nihayet Özgürüz*, s. 12.
- ¹³ Patrick H. Breen, *Nat Turner's Revolt: Rebellion and Response in Southampton County, Virginia*, (Yayınlanmış Doktora Tezi), Georgia Üniversitesi, 2005, s. 2-3.
- ¹⁴ Wagley, "The Situation of the Negroes in the United States of America", s. 18-19.
- ¹⁵ Wagley, "The Situation of the Negroes in the United States of America", s. 434.
- ¹⁶ Alan Devis and Henry Steele Commanger, *ABD Tarihi*, Çev. Prof. Dr. Halil İnalçık, Doğu Batı Yayınları, s. 241.
- ¹⁷ Devis and Commanger, s. 245.
- ¹⁸ "Fugitive Slave Acts", History, <http://www.history.com/topics/black-history/fugitive-slave-acts>
- ¹⁹ *Nihayet Özgürüz*, s. 13.
- ²⁰ "The Price of Freedom: Americans at War-John Brown Legacy", Smithsonian National Museum of American History, s. 26, <http://amhistory.si.edu/militaryhistory/resources/Lesson6.pdf>
- ²¹ Devis and Commanger, s. 250.
- ²² *Kısa ABD Tarihi*, ABD Dışişleri Bakanlığı, Uluslararası Enformasyon Programları Dairesi Başkanlığı, s. 29.
- ²³ Ö. Faruk Reza, *Zorluklara Rağmen Başaranlar*, Ankara: Tutku Yayınları, 2010, s. 21.
- ²⁴ Devis and Commanger, s. 261.
- ²⁵ Tim Mcneese, *The Civil War Era 1851-1865*, New York: Chelsea House Publishers, 2010, s. 10-12.
- ²⁶ a.g.e., s. 65.
- ²⁷ Raymond P. Alexander, Çev. Dr. T. Karamustafaoğlu, *Amerika'daki Zencilerin Başkaldırısı*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Bankacılık Enstitüsü Yayını, s. 102.
- ²⁸ *Nihayet Özgürüz*, s. 19.
- ²⁹ Charles L. Black Jr., *The Lawfulness of the Segregation Decisions*, Yale Law School Legal Scholarship Repository, Connecticut, 1960, s. 423.
- ³⁰ Barbara J. Fields, *Ideology and Rise in American History*, New York: Oxford University Press, 1982, s. 163.
- ³¹ "Turner, Benjamin Sterling 1825-1894", Alaska Resources Library & Information Services, Black American in Congress, <http://www.arlis.org/docs/vol11/A/213080674/turner.pdf>
- ³² Douglas S. Massey and Nancy A. Denton, *American Apartheid: Segregation and Making of the Underclass*, Harvard University Press, Massachusetts, 2001, s. 25-26.
- ³³ Alex McBride, "Plessy v. Ferguson", Dec., 2006, www.pbs.org/wnet/supremecourt/antebellum/landmark_plessy.html
- ³⁴ *Nihayet Özgürüz*, s. 26-27.
- ³⁵ "Donald G. Murray and The University of Maryland Law School", Montgomery County Public School, s. 11, <http://www.law.umaryland.edu/marshall/special-collections/murray/mdhumanitiespiece.pdf>
- ³⁶ *Nihayet Özgürüz*, s. 27.
- ³⁷ Micheal Jay Friedman, "Enlisting the Courts in the Civil Rights Fight", *Justice for All: The Legacy of Thurgood Marshall*, U.S. Department of State Bureau of International Information Programs, s. 1-4.
- ³⁸ *Nihayet Özgürüz*, s. 28.
- ³⁹ Davanın tam metni için bk. <http://www.uscourts.gov/educational-resources/get-involved/federal-court-activities/brown-board-education-re-enactment/history.aspx>

- ⁴⁰ Friedman, “The Case of the Century”, *Justice for All: The Legacy of Thurgood Marshall*, U.S. Department of State Bureau of International Information Programs, s. 5-8.
- ⁴¹ “Brooker T. Washington”, Fast Facts, History, <http://www.history.com/topics/black-history/booker-t-washington>
- ⁴² *Nihayet Özgürüz*, s. 21-22.
- ⁴³ “William Edward Burghardt Du Bois”, Southern University and A&Am College John B. Cade Library, http://www.lib.subr.edu/BLACK_HISTORY/DuBois,%20William%20Edward%20Burghardt%2012.05.02.pdf
- ⁴⁴ Tiki Sundiata, “A Portrait of Marcus Garvey”, *The Black Scholar*, Vol. 2, No. 1, Black Studies 1970, s. 8.
- ⁴⁵ *Nihayet Özgürüz*, s. 23.
- ⁴⁶ John Henrik Clarke, “Marcus Garvey: The Harlem Years” Taylor & Francis, Ltd., *The Black Scholar*, Vol. 5, No. 4, Black Story, Dec., 1973-Jan., 1974, s. 19-21.
- ⁴⁷ Mark Christian, “Marcus Garvey and the UNIA: New Perspectives on Philosophy, Religion, Micro-Studies, Unity, and Practice”, *Journal of Black Studies*, Vol. 39, No. 2, Nov., 2008, s. 165.
- ⁴⁸ *Nihayet Özgürüz*, s. 24-25.
- ⁴⁹ a.g.e., s. 31.
- ⁵⁰ “Ralp Johnson Bunche”, U.S. Diplomacy, an Online Exploration of Diplomatic History and Foreign Affairs, <http://www.usdiplomacy.org/downloads/pdf/representative/Bunchebio.pdf>
- ⁵¹ Richard Wormser, “Segregation in the U.S. Government (1913)”, Feb., 2002, http://www.pbs.org/wnet/jimcrow/stories_events_segregation.html
- ⁵² Loving v. Virginia davasının tam karar metni için bk. http://www.law.cornell.edu/supct/html/historics/USSC_CR_0388_0001_ZO.html; “Anti-Miscegenation Statue”; <http://www.princeton.edu/~achaney/tmve/wiki100k/docs/Miscegenation.html>
- ⁵³ Massey and Denton, s. 20.
- ⁵⁴ Sinem Demirci, “Rosa Parks ve Montgomery Otobüsü”, Hacettepe Üniversitesi İngiliz Edebiyatı ve Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi, http://www.iekaum.hacettepe.edu.tr/Rosa_Parks_ve_Montgomery.pdf
- ⁵⁵ *Free at Last*, U.S. Department of State, Bureau of International Information Programs, s. 36-28.
- ⁵⁶ Mark Vail, “The ‘Integrative’ Rhetoric of Martin Luther King Jr.’s ‘I Have A Dream’ Speech”, Michigan State University Press, *Rhetoric and Public Affairs*, Vol. 9, No. 1 (Spring 2006), s. 51.
- ⁵⁷ “History: Martin Luther King”, *BBC History*, http://www.bbc.co.uk/history/people/martin_luther_king.shtml
- ⁵⁸ *Free at Last*, s. 38-39.
- ⁵⁹ Corky Siemaszko, “Birmingham erupted into chaos in 1963 as battle for civil rights exploded in South”, *Daily News*, May 3, 2012, <http://www.nydailynews.com/news/national/birmingham-erupted-chaos-1963-battle-civil-rights-exploded-south-article-1.1071793>
- ⁶⁰ Alexander, s. 104.
- ⁶¹ “Medgar Evers: July 2, 1925-June 12, 1963”, Wesleyan University, <http://www.wesleyan.edu/mlk/posters/pdfs/evers.pdf>
- ⁶² Norman G. Kurtland, “Medgar Evers and Mississippi: The Anatomy of Marttrdom”, Centre for Economic and Social Justice (CESJ) online article, http://www.cesj.org/wp-content/uploads/2012/06/MedgerEvers_AnatomyOfMartyrdom.pdf
- ⁶³ *Free at Last*, s. 50-51.
- ⁶⁴ Paulette Brown, “The Civil Rights Act of 1964”, *Washington University Law Review*, Vol. 92, Issue 2, Midwestern People of Colour Legal Scholarship Symposium, s. 527-528.
- ⁶⁵ Konu için ve Sivil Haklar Yasası için bk. “Civil Rights Act 1964”, U.S. House of Representatives, Office of the Clerk, s. 246, http://library.clerk.house.gov/reference-files/PPL_CivilRightsAct_1964.pdf
- ⁶⁶ *Free at Last*, s. 56.
- ⁶⁷ “Martin Luther King, Jr. and Global Freedom Struggle-Voting Rights Act (1965)”, Stanford University, <http://kingencyclopedia.stanford.edu/>
- ⁶⁸ *Free at Last*, s. 56.
- ⁶⁹ “Voting Rights Act”, History, <http://www.history.com/topics/black-history/voting-rights-act>
- ⁷⁰ “The Rodney King Case and the Los Angeles Uprising”, UCLA Film&Television Archive, http://www.cinema.ucla.edu/sites/default/files/RK_LA.pdf
- ⁷¹ “Meredith v. Jefferson County Board of Education”, The Oyez Project at IIT Chicago-Kent College of Law, 31 October 2013, http://www.oyez.org/cases/2000-2009/2006/2006_05_915
- ⁷² Yüksek Mahkeme kararının orijinal metni için bkz. <http://scotusblog.files.wordpress.com/2007/06/05-908.pdf>,

⁷³ “Obama’nın şaşkırtan hikayesi!”, *Milliyet Gazetesi*, 7 Kasım 2012, <http://dunya.milliyet.com.tr/barack-obama-nin-sasirtan-hikayesi-/dunya/dunyade-tay/07.11.2012/1623243/default.htm>

⁷⁴ “Official Biography of Attorney General”, website of Department of Justice, <http://www.justice.gov/ag/meet-ag.html>

⁷⁵ <https://www.justice.gov/ag/meet-attorney-general>

⁷⁶ “Loretta Lynch confirmed as attorney general in 56-43 vote”, *The Dallas Morning News*, April 23, 2015, <http://www.dallasnews.com/news/washington/20150423-loretta-lynch-confirmed-as-attorney-general-in-56-43-vote.ece>

⁷⁷ Hasan B. Yalçın, “İran Nükleer Müzakereleri: Kim, Neden ve Nasıl Aldı?”, *SETA Analiz*, Haziran 2015, S. 130, s. 8-9.

⁷⁸ Serdar Karagöz, “ABD’nin Derinleşen Sosyo-Ekonomik Krizi”, *Sabah*, 17 Temmuz 2013, <http://www.sabah.com.tr/Yazarlar/karagoz/2013/07/17/abdnin-derinlesen-sos-yoekonomik-krizi>

⁷⁹ “ABD’de polise ‘sniper’lı saldırı, 5 polis öldü”, *Habertürk*, 8 Temmuz 2016, <http://www.haberturk.com/dunya/haber/1263904-abdde-polise-sniperli-saldiri-5-polis-oldu>

Kaynakça

- Alexander, Raymond P., Çev. Dr. T. Karamustafaoğlu, *Amerika'daki Zencilerin Başkaldırısı*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Bankacılık Enstitüsü Yayını.
- Black Jr., Charles L., *The Lawfulness of the Segregation Decisions*, Yale Law School Legal Scholarship Repository, Connecticut, 1960.
- Breen, Patrick H., *Nat Turner's Revolt: Rebellion and Response in Southampton County*, Virginia (Yayınlanmış Doktora Tezi), Georgia Üniversitesi, 2005.
- Brown, Paulette, "The Civil Rights Act of 1964", *Washington University Law Review*, Vol. 92, Issue 2, Midwestern People of Colour Legal Scholarship Symposium.
- Christian, Mark, "Marcus Garvey and the UNIA: New Perspectives on Philosophy, Religion, Micro-Studies, Unity, and Practice", *Journal of Black Studies*, Vol. 39.
- Clarke, John Henrik, "Marcus Garvey: The Harlem Years", Taylor & Francis, Ltd., *The Black Scholar*, Vol. 5, No. 4, Black Story, Dec., 1973-Jan., 1974.
- Demirci, Sinem, "Rosa Parks ve Montgomery Otobüsü", Hacettepe Üniversitesi İngiliz Edebiyatı ve Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi, http://www.iekaum.hacettepe.edu.tr/Rosa_Parks_ve_Montgomery.pdf
- Devis, Alan, Henry Steele Commager, Çev. Prof. Dr. Halil İnalçık, *ABD Tarihi*, Doğu Batı Yayınları, New York.
- Fields, Barbara J., *Ideology and Rise in American History*, Oxford University Press, New York, 1982.
- Friedman, Micheal Jay, "Enlisting the Courts in the Civil Rights Fight", *Justice for All: The Legacy of Thurgood Marshall*, U.S. Department of State Bureau of International Information Programs.
- _____, "The Case of the Century", *Justice for All: The Legacy of Thurgood Marshall*, U.S. Department of State Bureau of International Information Programs.
- Karagöz, Serdar, "ABD'nin Derinleşen Sosyo-Ekonomik Krizi", *Sabah Gazetesi*, 17 Temmuz 2013, <http://www.sabah.com.tr/Yazarlar/karagöz/2013/07/17/abd-nin-derinlesen-sosyoekonomik-krizi>
- Massey, Douglas S., Nancy A. Denton, *American Apartheid: Segregation and Making of the Underclass*, Harvard University Press, Massachusetts, 2001.
- Maurice, R. Davie, *Negros in American Society*, New York: Kessinger Publishing, 1949.
- McBride, Alex, "Plessy v. Ferguson", Dec., 2006, www.pbs.org/wnet/supremecourt/antebellum/landmark_plessy.html
- Mcneese, Tim, *The Civil War Era 1851-1865*, Chelsea House Publishers, New York, 2010.
- Official Biography of Attorney General, website of Department of Justice, <http://www.justice.gov/ag/meet-ag.html>
- Reca, Ö. Faruk, *Zorluklara Rağmen Başaranlar*, Ankara: Tutku Yayınları, 2010.
- Siemaszko, Corky. "Birmingham erupted into chaos in 1963 as battle for civil rights exploded in South", *Daily News*, May 3, 2012, <http://www.nydailynews.com/news/national/birmingham-erupted-chaos-1963-battle-civil-rights-exploded-south-article-1.1071793>
- Sundiata, Tiki, "A Portrait of Marcus Garvey", *The Black Scholar*, Vol. 2, No.1 Black Studies 1970.
- Vail, Mark, "The 'Integrative' Rhetoric of Martin Luther King Jr.'s 'I Have A Dream' Speech", Michigan State University Press, *Rhetoric and Public Affairs*, Vol. 9, No. 1 (Spring 2006).
- Wagley, W.C., "The Situation of the Negroes in the United States of America", *International Social Science Bulletin*, Vol. IX, No. 4, Paris, 1957.
- Wesleyan University, "Medgar Evers: July 2, 1925-June 12, 1963", <http://www.wesleyan.edu/mlk/posters/pdfs/EVERS.pdf>
- Wolgemuth, Kathleen L., *The Journal of Negro History*, Vol. 44, April 2, 1959.
- Wormser, Richard, "Segregation in the U.S. Government (1913)", Feb. 2002, http://www.pbs.org/wnet/jimcrow/stories_events_segregation.html
- Yalçın, Hasan B., "İran Nükleer Müzakereleri: Kim, Neden ve Nasıl Aldı?", *SETA Analiz*, Haziran 2015, S. 130.
- Yüksek Mahkeme'nin "Parents involved in Community Schools v. Seattle School No.1" kararının orijinal metni için bk. <http://scotusblog.files.wordpress.com/2007/06/05-908.pdf>

- Zelm, Antoinette G.vab, "Hope Within a Wilderness of Suffering: The Transition from Slavery to Freedom During the Civil War and Reconstruction in Tennessee", Tennessee Civil War National Heritage Area, <http://www.tn4me.org/pdf/TransitionfromSlaverytoFreedom.pdf>
- "ABD'de polise 'sniper'lı saldırı, 5 polis öldü", *Habertürk*, 8 Temmuz 2016, <http://www.haberturk.com/dunya/haber/1263904-abdde-polise-sniperli-saldiri-5-polis-oldu>
- "Brooker T. Washington", Fast Facts, History <http://www.history.com/topics/black-history/booker-t-washington>
- "Brown v. Board of Education" davasının tam metni için bk. http://www.law.cornell.edu/supct/html/histories/USSC_CR_0388_0001_ZO.html
- "Civil Rights Act 1964", U.S. House of Representatives, Office of the Clerk, s. 246, http://library.clerk.house.gov/reference-files/PPL_CivilRightsAct_1964.pdf
- "Fugitive Slave Acts", History, <http://www.history.com/topics/black-history/fugitive-slave-acts>
- "Garrison and Douglass: Friendship and Estrangement", Pilgrim Pathways: Notes for a Diaspora People, <https://pilgrimpathways.wordpress.com/2010/07/29/garrison-and-douglass-friendship-and-estrangement/>
- "History: 'Martin Luther King'", *BBC History*, http://www.cinema.ucla.edu/sites/default/files/RK_LA.pdf
- "Kısa ABD Tarihi", ABD Dışişleri Bakanlığı, Uluslararası Enformasyon Programları Dairesi Başkanlığı, http://photos.state.gov/libraries/turkey/231771/PDFs/abd_kisa_tarih.pdf
- "Loretta Lynch confirmed as attorney general in 56-43 vote", *The Dallas Morning News*, 23.04.2015 <http://www.dallasnews.com/news/washington/20150423-loretta-lynch-confirmed-as-attorney-general-in-56-43-vote.ece>
- "Martin Luther King, Jr. and Global Freedom Struggle-Voting Rights Act (1965)", Stanford University <http://kingencyclopedia.stanford.edu/>
- "Meredith v. Jefferson County Board of Education", The Oyez Project at IIT Chicago-Kent College of Law, Oct., 31, 2013, http://www.oyez.org/cases/2000-2009/2006/2006_05_915
- "Nihayet Özgürüz-ABD'de Sivil Halklar Hareketi", ABD Dışişleri Bakanlığı Uluslararası Bilgilendirme Dairesi Yayını, 2008.
- "Obama: Trayvon'un ölümü bir trajedi", BBC Türkçe, 23 Mart 2013, http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2012/03/120323_trayvon_martin.shtml
- "Obama'nın Şaşırtan Hikayesi!", *Milliyet Gazetesi*, 7 Kasım 2012, <http://dunya.milliyet.com.tr/barack-obama-nin-sasirtan-hikayesi-/dunya/dunya-detay/07.11.2012/1623243/default.htm>
- "Ralp Johnson Bunche", U.S. Diplomacy, an Online Exploration of Diplomatic History and Foreign Affairs, <http://www.usdiplomacy.org/downloads/pdf/representative/Bunchebio.pdf>
- "Siyah gencin öldürülmesi olayı büyüyor", *Amerika'nın Sesi*, 02.03.2013, <http://www.amerikaninsesi.com/content/siyah-gencin-oldurulmesi-olayi-buyuyor-144299005/1207675.html-Siyahi>
- "The Price of Freedom: Americans at War-John Brown Legacy", Smithsonian National Museum of American History, s. 26, <http://amhistory.si.edu/militaryhistory/resources/Lesson6.pdf>
- "The Rodney King Case and the Los Angeles Uprising", UCLA Film&Television Archive, http://www.cinema.ucla.edu/sites/default/files/RK_LA.pdf
- "Turner, Benjamin Sterling 1825-1894", Alaska Resources Library & Information Services, Black American in Congress, <http://www.arlis.org/docs/vol1/A/213080674/turner.pdf>
- "William Edward Burghardt Du Bois" Southern University and A&Am College John B. Cade Library, http://www.lib.subr.edu/BLACK_HISTORY/DuBois,%20William%20Edward%20Burghardt%2012.05.02.pdf